

บันทึกข้อความ

สำนักบริหารกลาง
เลขรับ ๔๒๑๑
วันที่ ๒๗ ก.ค. ๒๕๖๔
เวลา ๑๑.๐๓ น.

ส่วนราชการ.....กลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักบริหารกลาง โทร.๔๒๐๙

ที่ กษ ๐๔๐๑/๒/๑๖๕๕

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สาระสำคัญของผลงานทางเว็บไซต์กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

เรียน อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

๑. ต้นเรื่อง

ตามประกาศกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔ เรื่อง รายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้ารับการประเมินบุคคลและผลงานเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชีและการสอบบัญชี (นักวิชาการตรวจสอบบัญชีเชี่ยวชาญ) โดยให้ นายสุบรรณ จำปา เป็นผู้ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้ารับการประเมินบุคคลและผลงานเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชีและการสอบบัญชี (นักวิชาการตรวจสอบบัญชีเชี่ยวชาญ) ตำแหน่งเลขที่ ๑๐๔๔ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ ๗ นั้น

๒. ข้อเท็จจริง

นายสุบรรณ จำปา ได้จัดทำเอกสารประกอบการประเมินบุคคลและผลงานเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชีและการสอบบัญชี (นักวิชาการตรวจสอบบัญชีเชี่ยวชาญ) สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ ๗ และขอเผยแพร่ผลงาน (สรุปสาระสำคัญ) จำนวน ๓ เรื่อง ซึ่งเป็นไปตามหนังสือสำนักบริหารกลาง ที่ กษ ๐๔๐๑/๓๖๗ ลงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๔

๓. กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง

หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร ๐๗๐๗.๓/ว ๕ ลงวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๔๒

๔. ข้อพิจารณา

เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันและลงโทษผู้แจ้งข้อมูลเท็จเกี่ยวกับคุณสมบัติและผลงานของบุคคลในการขอรับการประเมินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามที่สำนักงาน ก.พ. และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด จึงเห็นควรอนุญาตให้เผยแพร่ผลงาน จำนวน ๓ เรื่อง ของข้าราชการดังกล่าว ทางเว็บไซต์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

๕. ข้อเสนอแนะ -

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้เผยแพร่สาระสำคัญของผลงานของข้าราชการดังกล่าว ทางเว็บไซต์ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

นายประสพสุข พุ่มทิม

(นายประสพสุข พุ่มทิม)

หัวหน้ากลุ่มงานวินัยและระบบคุณธรรม

รักษาการในตำแหน่ง

ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารทรัพยากรบุคคล

อนุญาต

๒๗ ก.ค. ๒๕๖๔

(นายโอภาส ทองยงค์)

อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

๒๗ ก.ค. ๒๕๖๔

(นางสาวสิริวรรณ คูหาสวัสดิ์)

ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง

แนวทางการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตด้านเงินรับฝากของสหกรณ์ภาคการเกษตร

โดย นายสุบรรณ จำปา

ปัจจุบันสหกรณ์ดำเนินธุรกิจหลากหลายด้านและมีปริมาณธุรกิจเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะด้านเงินรับฝาก เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากของสหกรณ์สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการเงิน จากการตรวจสอบปัญหาที่พบการทุจริต คือ พนักงานสหกรณ์ปฏิบัติหน้าที่แทนกัน พนักงานสหกรณ์รู้รหัสผู้ใช้งานและรหัสผ่าน ไม่มีการเปลี่ยนรหัสผ่าน เปิดโปรแกรมระบบเงินรับฝากพร้อมใช้งานตลอดเวลา มีสิทธิ์ในการเรียกคืนข้อมูลได้ สมาชิกที่เขียนหนังสือไม่ได้ก็ให้พนักงานของสหกรณ์เขียนใบนำฝากใบถอนเงินแทน พนักงานรับเงินฝากแล้วไม่บันทึกบัญชีหรือบันทึกบัญชีไม่ถูกต้องครบถ้วน บันทึกบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือไม่เป็นปัจจุบัน พนักงานนำเงินฝากของสมาชิกเข้าบัญชีตนเองหรือสมาชิกรายอื่นแล้วถอนเงินฝากไปใช้ส่วนตัว นับว่าเป็นการปฏิบัติไม่เป็นไปตามระบบการควบคุมภายในที่ดีและการรักษาความปลอดภัยด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศและการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายใน และการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์มาประมวลผลข้อมูล พ.ศ. 2553 จึงทำให้เกิดความเสี่ยงจากการรั่วไหล บิดเบือนข้อมูลอันส่งผลกระทบเกิดความเสียหายต่อธุรกิจของสหกรณ์ อย่างไรก็ตามการตรวจจับการทุจริตเพื่อค้นหาบุคคลที่กระทำผิดมาลงโทษเป็นการแก้ไขปัญหที่ปลายเหตุ ซึ่งกว่าจะค้นพบและได้ลงโทษผู้ทุจริตผลเสียหายก็เกิดขึ้นแล้ว บางครั้งไม่ได้รับการชี้แจงและไม่สามารถนำทรัพย์สินที่สูญหายไปกลับคืนมาได้อย่างครบถ้วน ปัญหาเรื่องการทุจริตในสหกรณ์เป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญต้องแก้ไขและหาทางป้องกันโดยความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้งภายในสหกรณ์ และหน่วยงานภายนอกที่มีหน้าที่กำกับดูแล การจัดทำผลงานครั้งนี้ ได้ทำการศึกษา ดังนี้

1. การทำความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจเงินรับฝาก ในการตรวจสอบบัญชีผู้สอบบัญชีต้องทำความเข้าใจ และหาข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินอยู่ ประกอบด้วย 1) โครงสร้างของสหกรณ์การเกษตร แผนจัดแบ่งส่วนงาน ระบบการควบคุมภายใน และระบบบัญชี เพื่อกำหนดวิธีการตรวจสอบให้เหมาะสมกับสหกรณ์ 2) วิธีการดำเนินธุรกิจเงินรับฝาก โดยการจำแนกประเภทของเงินรับฝาก และลักษณะการดำเนินธุรกิจเงินรับฝากทั้งด้านการรับฝากเงิน การจ่ายคืนเงินฝาก และการคำนวณดอกเบี้ยเงินรับฝาก 3) จุดอ่อนของระบบการควบคุมภายใน เช่น การควบคุมเอกสารหลักฐาน การแบ่งแยกหน้าที่ ขาดการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ไม่เคยยืนยันยอดเงินรับฝากกับสมาชิก จัดทำบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่รับฝากไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือไม่เป็นปัจจุบัน ฝ่ายบริหารให้ความเชื่อใจการปฏิบัติงานของพนักงานบัญชี การเก็บสมุดคู่บัญชีของสมาชิกไว้ที่พนักงานสหกรณ์ การไม่สับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่ของพนักงานสหกรณ์ และการปฏิบัติไม่เป็นไปตามระบบการควบคุมภายในที่ดีและการรักษาความปลอดภัยด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศ และการไม่

ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์มาประมวลผลข้อมูล พ.ศ. 2553

2. เทคนิคการตรวจสอบบัญชีธุรกิจเงินรับฝาก การทุจริตจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อสหกรณ์บริหารงานขาดระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ หรือเกิดจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามระเบียบและวิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้ ความไม่ซื่อสัตย์ของพนักงานในสหกรณ์ และอีกสาเหตุหนึ่งเกิดจากพนักงานของสหกรณ์มีผลประโยชน์ทับซ้อน หรือความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมของสาธารณะ (Conflict of interest : COI) เพราะเป็นการแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคลโดยการละเมิดต่อกฎหมายหรือจริยธรรมด้วยการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจในกระบวนการตัดสินใจหรือการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสหกรณ์ที่รับผิดชอบเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ประกอบด้วย

- 1) สัญญาณบอกเหตุแห่งการทุจริต เช่น การจัดสหกรณ์หรือการแบ่งส่วนงาน จัดทำบัญชีไม่เรียบร้อย การจัดเก็บสมุดคู่บัญชีไว้กับภรรยา การจัดทำเอกสารหลักฐาน เปิดบัญชีเงินฝากหลายบัญชี ปิดบัญชีเงินรับฝากใกล้วันสิ้นปี การใช้ข้อมูลจากงบการเงิน พฤติกรรมของพนักงานที่เกี่ยวข้องด้านเงินรับฝาก และสหกรณ์ไม่สามารถนำเสนอเอกสารสนับสนุนการปฏิบัติงานและฐานข้อมูลโปรแกรมระบบเงินรับฝากที่เป็นปัจจุบัน
- 2) ลักษณะการทุจริต เช่น ด้านการรับฝากเงิน ด้านการถอนเงินรับฝาก ดอกเบี้ยเงินรับฝาก และด้านอื่น ๆ
- และ 3) การกำหนดแนวการตรวจสอบบัญชีเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่สนับสนุนสิ่งที่ผู้บริหารให้การรับรองไว้เกี่ยวกับงบการเงิน โดยคำนึงถึงความมีอยู่จริง (Existence) เกิดขึ้นจริง (Occurrence) ความครบถ้วนของรายการ (Completeness) สิทธิและภาระผูกพัน (Right and Obligations) การแสดงหรือการตีราคา (Valuation) การวัดมูลค่า (Measurement) และการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูล (Presentation and Disclosure) ผู้สอบบัญชีกำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้อยู่ในระดับต่ำที่ยอมรับได้ วิธีการตรวจสอบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การทดสอบการควบคุม และการตรวจสอบเนื้อหาสาระ

3. วิธีปฏิบัติเมื่อเกิดการทุจริต เมื่อผู้สอบบัญชีตรวจพบการทุจริต โดยได้ตรวจสอบและพบหลักฐานแน่ชัดว่ามีการทุจริตเกิดขึ้นกับสหกรณ์ ให้รับรายงานข้อบกพร่องด้านการเงินการบัญชีให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ เพื่อสหกรณ์จะได้ดำเนินการระงับความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยไม่ต้องรอสรุปผลจากการตรวจสอบและพบหลักฐานการทุจริตทั้งหมด เพราะหากรอสรุปผลการตรวจสอบหลักฐานที่มีการทุจริตทั้งหมด อาจส่งผลเสียหายแก่สหกรณ์เพิ่มขึ้น ผู้ทุจริตอาจจะหนีไปได้ ประกอบด้วย

- 1) ขั้นตอนปฏิบัติเมื่อตรวจพบการทุจริต ผู้สอบบัญชีควรขยายขอบเขตของการตรวจสอบ รวบรวมข้อเท็จจริง และการสรุปผลหรือการรายงานสิ่งที่ตรวจพบ (Report Finding) หรือจัดทำรายงานข้อบกพร่อง
- 2) การเตรียมตัวของผู้สอบบัญชีก่อนเข้าประชุมคณะกรรมการดำเนินการและเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการดำเนินการ
- 3) วิธีปฏิบัติเมื่อหนังสือพิมพ์ลงข่าว

ทุจริตของสหกรณ์ ทั้งกรณีที่ผู้สอบบัญชีทราบและไม่ทราบเกี่ยวกับข่าวข่าวทุจริตในหนังสือพิมพ์ และ

4) วิธีปฏิบัติทางบัญชี ในกรณีที่บัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากคลาดเคลื่อนสูงกว่าบัญชีคุมยอดเงินรับฝาก และกรณีที่บัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากคลาดเคลื่อนต่ำกว่าบัญชีคุมยอดเงินรับฝาก

4. แนวทางการแนะนำสหกรณ์เพื่อป้องกันการทุจริต ผู้สอบบัญชีควรแนะนำสหกรณ์เสริมสร้างระบบการควบคุมภายในที่ดีให้กับคณะกรรมการดำเนินการและพนักงานของสหกรณ์ ให้สหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในที่ดี สามารถป้องกันรักษาสินทรัพย์ ป้องกันข้อทุจริตและข้อผิดพลาดทางการเงิน การบันทึกบัญชีมีความถูกต้องครบถ้วน และการจัดทำงบการเงินที่เชื่อถือได้อย่างทันเวลา ส่งผลทำให้สหกรณ์สามารถป้องกันความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตทั้งในระดับงบการเงินและในระดับที่เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ได้ โดยการสร้างกลไกในการป้องกันการทุจริต ประกอบด้วย 1) ระบบการควบคุมภายในด้านเงินรับฝาก โดยใช้ระบบการควบคุมภายในของ COSO มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมการควบคุม (Control Environment) การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) กิจกรรมการควบคุม (Control Activities) สารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication) และการติดตามประเมินผล (Monitoring and Evaluation และ 2) การเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมในสหกรณ์ เป็นการสร้างกลไกและสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับเรื่องความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาถึงเรื่องต่าง ๆ คือ หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หลักคุณธรรม (Morality) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility and Accountability) และหลักความคุ้มค่า (Cost – effectiveness or Economy)

จากผลการศึกษาเรื่องแนวทางการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตด้านเงินรับฝากของสหกรณ์ภาคการเกษตร ปัญหาเรื่องการทุจริตในสหกรณ์ สามารถจำแนกลักษณะการทุจริตได้ดังนี้

1.ด้านการรับฝากเงิน

1) พนักงานผู้ทุจริตได้ยักยอกเงินที่สมาชิกมาขอเปิดบัญชีเงินรับฝาก โดยออกสมุดคู่บัญชีซึ่งบันทึกการรับฝากเงินให้สมาชิกผู้ฝาก แต่ไม่นำเงินของสมาชิกเข้าบัญชีสหกรณ์ เมื่อสมาชิกมาติดต่อขอถอนเงินรับฝากพนักงานผู้ทุจริตจะนำเงินส่วนตัวมาจ่ายคืนให้กับสมาชิก

2) พนักงานผู้ทุจริตได้ยักยอกเงินรับฝากไว้ เพียงแต่ลงรายการเงินรับฝากในสมุดคู่บัญชีครบตามที่สมาชิกฝาก กล่าวคือ เมื่อสมาชิกส่งใบส่งเงินรับฝากกับเงินสดให้กับพนักงานจะทำการบันทึกรายการฝากเงินในโปรแกรมระบบเงินรับฝาก พิมพ์สมุดคู่บัญชีให้สมาชิก ทะเบียนย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากมียอดคงเหลือเงินรับฝากถูกต้องตรงกัน ทำให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นว่าจำนวนเงินดังกล่าวได้เข้าในบัญชีของตนเองเรียบร้อยแล้ว แต่เมื่อสิ้นวันทำการพนักงานที่ทำการทุจริตจะแก้ไขรายการ/ลบรายการรับฝากเงินในทะเบียนย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากทำให้ไม่มีรายการรับฝากเงินจากสมาชิกในวันดังกล่าว โดยไม่นำเงินของสมาชิกเข้าบัญชีสหกรณ์

โดยจะทำลายใบส่งเงินฝากหรือเก็บใบส่งเงินฝากไว้ก่อน เมื่อสมาชิกมาติดต่อขอถอนเงินรับฝากพนักงานผู้ทุจริตจะลงรายการรับฝากก่อนแล้วค่อยทำรายการถอนออกไปทีหลังหรือนำเงินส่วนตัวมาจ่ายคืนให้กับสมาชิก

3) พนักงานผู้ทุจริตได้ยักยอกเงินรับฝากจากสมาชิกผู้ฝาก โดยจะลงรายการเงินรับฝากในสมุดคู่บัญชีครบตามที่สมาชิกฝาก แต่จะแก้ไขจำนวนเงินใบส่งเงินฝากให้ต่ำกว่าความเป็นจริงตามจำนวนเงินที่จะต้องนำเงินของสมาชิกเข้าบัญชีสหกรณ์ เช่น สมาชิกนำเงินมาฝาก จำนวน 20,000.00 บาท ผู้ทุจริตจะบันทึกรายการเงินรับฝากในสมุดคู่บัญชี จำนวน 20,000.00 บาท แต่จะแก้ไขจำนวนเงินใบส่งเงินฝากเป็นจำนวน 10,000.00 บาท แล้วบันทึกรายการบัญชีในสมุดเงินสด และบันทึกบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากตามใบส่งเงินฝากที่แก้ไขแล้ว และจะยักยอกเงินส่วนต่าง จำนวน 10,000.00 บาท ไว้

4) รับฝากเงินจากสมาชิกจะบันทึกในสมุดคู่บัญชีของสมาชิกผู้นั้น ส่วนบัญชีของสหกรณ์จะบันทึกเป็นการรับเงินของสมาชิกรายอื่น วิธีการทุจริต คือ เมื่อสมาชิกนำเงินมาฝากพนักงานผู้ทุจริตจะรับเงินแล้วลงรายการเงินรับฝากในสมุดคู่บัญชีของสมาชิกแล้วคืนให้สมาชิกรายนั้น ส่วนบัญชีของสหกรณ์จะบันทึกเป็นการรับเงินของสมาชิกรายอื่น จะเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้มีอำนาจจะเลื่อยหน้าที่โดยมิได้ลงลายมือชื่อในสมุดคู่บัญชีและตรวจสอบเอกสารประกอบการบันทึกบัญชี จึงทำให้พนักงานผู้ทุจริตสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงใบส่งเงินฝากได้

5) จำกัดวงทุจริตอยู่เฉพาะบัญชีเงินรับฝากที่สมาชิกฝากสมุดคู่บัญชีของสมาชิกไว้กับสหกรณ์หรือบัญชีเงินรับฝากของผู้ทุจริตเอง วิธีการทุจริต คือ เมื่อสมาชิกนำเงินมาฝากจะไม่บันทึกรายการบัญชีเป็นเงินรับฝากของสมาชิกรายนั้น แต่พนักงานผู้ทุจริตนำเงินฝากของสมาชิกเข้าบัญชีตนเองหรือสมาชิกรายอื่น โดยปลอมแปลงลายมือชื่อของสมาชิกรายอื่น หรือถอนเงินฝากไปใช้ส่วนตัว

6) การรับฝากเงินจะบันทึกรายการในสมุดคู่บัญชีของสมาชิกในวันนั้น แต่การบันทึกรายการของสหกรณ์จะมีการแก้ไขวันที่ใบส่งเงินฝาก หรือทำเป็นรายการโอนบัญชีในวันหลัง ซึ่งวิธีการทุจริตนี้จะสับเปลี่ยนหมุนเวียนรับฝากเงินสมาชิกรายอื่น

7) เมื่อสมาชิกผู้ฝากเงินนำเงินมาฝาก ผู้ทุจริตจะรับเงินไว้แล้วกรอรายการในใบส่งเงินฝากให้เพียงแต่ให้สมาชิกลงลายมือชื่อ ผู้ทุจริตจะเขียนจำนวนเงินที่จะนำฝากเพียงบางส่วนตามที่เข้าบัญชีให้สมาชิกผู้ฝาก โดยให้มีความสะดวกแก่การเติมจำนวนเงิน เช่น สมาชิกนำเงินมาฝาก จำนวน 110,000.00 บาท พนักงานผู้ทุจริตจะเขียนใบส่งเงินฝากเพียง จำนวน 100,000.00 บาท เพื่อจงใจยักยอกเงิน จำนวน 10,000.00 บาท จากนั้นจะนำเงินจำนวน 100,000.00 บาท พร้อมทั้งส่งใบนำฝากเงินแสดงตัวเลข จำนวน 100,000.00 บาท ส่งให้ผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อ แต่จะลงรายการเงินรับฝากในสมุดคู่บัญชีครบตามที่สมาชิกฝาก

8) พนักงานผู้ทุจริตได้ยักยอกเงินรับฝากจากสมาชิกผู้ฝาก โดยบันทึกรายการเงินรับฝากในสมุดบัญชีของสมาชิก และมีการบันทึกรายการของสหกรณ์ครบตามที่สมาชิกฝาก แต่จะทำการยกเลิกการนำฝากในระบบโปรแกรมทั้งจำนวน ซึ่งวิธีการทุจริตนี้จะสับเปลี่ยนหมุนเวียนรับฝากเงินสมาชิกรายอื่น

2. ด้านการถอนเงินรับฝาก

1) พนักงานผู้ทุจริตได้ยักยอกเงินที่ถอนบางส่วน โดยการแก้ไขใบถอนเงินฝากให้มากกว่าความเป็นจริง แต่จะบันทึกรายการถอนเงินรับฝากในสมุดบัญชีของสมาชิกตามจำนวนเงินที่สมาชิกต้องการถอน แล้วยักยอกส่วนต่างใช้ส่วนตัว

2) พนักงานผู้ทุจริตปลอมแปลงลายมือชื่อสมาชิก โดยทำใบถอนเงินขึ้นเพื่อแอบถอนเงินจากบัญชีเงินฝากของสมาชิกรายที่ไม่ค่อยเคลื่อนไหว หรือติดต่อกับสหกรณ์ หรือฝากสมุดบัญชีไว้กับพนักงานผู้ทุจริตบัญชีเงินรับฝากที่เคยทำมาก่อนหรือบัญชีที่รู้จักคุ้นเคย ส่วนใหญ่จะกระทำในวันที่สหกรณ์มีการรับฝากเงินจากสมาชิกในจำนวนเงินสูงแต่มีรายการถอนเงินรับฝากน้อย

3) พนักงานผู้ทุจริตจะถ่ายเทเงินฝากจากบัญชีหนึ่งไปบัญชีหนึ่ง โดยปลอมแปลงลายมือชื่อสมาชิกถอนเงินจากสมาชิกรายหนึ่งแล้วโอนเข้าบัญชีตนเองก่อน แล้วจึงถอนจากบัญชีเงินรับฝากของตนเอง

4) พนักงานจัดทำใบถอนเงินฝากเป็นเท็จ โดยไม่ลงสมุดบัญชีเงินฝาก แต่บันทึกบัญชีในสมุดเงินสดและบัญชีย่อยรายตัวเจ้าหน้าที่เงินรับฝาก

5) พนักงานผู้ทุจริตจะโอนเงินรับฝากบุคคลภายนอก โดยไม่มีเอกสารประกอบรายการถอนแต่อย่างใด แล้วโอนเข้าบัญชีตนเองก่อน แล้วจึงถอนจากบัญชีเงินรับฝากของตนเอง

3. ดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก

1) พนักงานผู้ทุจริตจะบันทึกดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากในสมุดบัญชีน้อยกว่าความเป็นจริง แต่จะบันทึกบัญชีสหกรณ์ตามอัตราดอกเบี้ยที่สมาชิกควรได้รับหรือจ่ายจริง แล้วยักยอกส่วนต่างไป เช่น พนักงานผู้ทุจริตคำนวณดอกเบี้ยให้แก่สมาชิกและบันทึกรายการจ่ายเป็นดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝาก จำนวน 1,000.00 บาท แต่บันทึกรายการในสมุดบัญชีของสมาชิก จำนวน 100.00 บาท แล้วจ่ายให้สมาชิกตามที่บันทึกในสมุดบัญชีของสมาชิก และจะยักยอกเงิน จำนวน 900.00 บาท ไปใช้ส่วนตัว เป็นต้น

2) พนักงานผู้ทุจริตจะบันทึกดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากสูงกว่าดอกเบี้ยที่ระเบียบของสหกรณ์กำหนดไว้ แต่จะบันทึกในสมุดบัญชีพร้อมจ่ายดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากเท่ากับสมาชิกควรได้รับ และยักยอกดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากที่บันทึกบัญชีสูงกว่าความเป็นจริง เช่น พนักงานผู้ทุจริตคำนวณดอกเบี้ยให้แก่สมาชิกและจ่ายเงินค่าดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากตามระเบียบของสหกรณ์ที่กำหนด จำนวน 1,000.00 บาท แต่บันทึกรายการในสมุดเงินสดและบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากจำนวน 1,500.00 บาท แล้วยักยอกเงิน จำนวน 500.00 บาท ไปใช้ส่วนตัว เป็นต้น

3) พนักงานผู้ทุจริตจะบันทึกดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากสำหรับเงินรับฝากประเภทรับดอกเบี้ยรายเดือนไว้ล่วงหน้าทุกราย โดยที่สมาชิกบางรายยังไม่ได้มารับดอกเบี้ย และเมื่อไหร่ก็ตามที่สมาชิกมาติดต่อพนักงานผู้ทุจริตนั้นจะจ่ายดอกเบี้ยที่เบิกไปล่วงหน้าให้กับสมาชิกไป หรือการเบิกจ่ายดอกเบี้ยรายเดือนที่สมาชิกเจ้าของบัญชีไม่ได้มาติดต่อและเมื่อสมาชิกเจ้าของบัญชี ผู้นั้นมาติดต่อขอเบิกดอกเบี้ยพนักงานสหกรณ์ก็จะจ่ายดอกเบี้ยให้อีก ซึ่งเป็นการจ่ายซ้ำ

4. อื่น ๆ

1) ไม่มีการควบคุมการเบิกใช้สมุดคู่บัญชี วิธีการทุจริตคือ เมื่อสมาชิกรับเงินมาเปิดบัญชีผู้ทุจริตสามารถหยิบสมุดคู่บัญชีมาใช้ได้อย่างสะดวก โดยไม่มีการควบคุมการเบิกจ่ายสมุดคู่บัญชี การทุจริตลักษณะนี้มีโอกาสจะเกิดขึ้นมาก หากสหกรณ์ไม่ได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการเปิดบัญชีเงินรับฝากขึ้นไว้ชัดเจน หรือมิได้ปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด การทุจริตที่เกิดขึ้นพบว่ามีการเปิดบัญชีเงินฝากโดยมิได้ลงลายมือชื่อและไม่มีตราของสหกรณ์ หรือมีเพียงแต่ประทับตราของสหกรณ์หรือมีเพียงลายมือชื่อผู้มีอำนาจเท่านั้น

2) ความเชื่อใจในการปฏิบัติงาน การรับฝาก-ถอนเงินฝาก จะมอบให้พนักงานบัญชีเป็นผู้รับผิดชอบตั้งแต่ต้นจนจบโดยเริ่มจากการรับเงิน บันทึกสมุดคู่บัญชีของสมาชิกและเป็นผู้เก็บใบส่งเงินฝาก-ถอนเงินฝากไว้ สิ้นวันทำการหรืออย่างน้อยวันรุ่งขึ้นจึงจะนำไปส่งเงินฝาก-ถอนเงินฝากกับเงินส่วนที่เหลือส่งคืนให้พนักงานการเงิน การกระทำลักษณะนี้มีโอกาสที่เกิดการทุจริตมีมาก เพราะพนักงานผู้ทุจริตสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารและยกยอกเงินได้

3) สมาชิกฝากสมุดคู่บัญชีไว้กับพนักงาน การฝากสมุดคู่บัญชีไว้กับพนักงานย่อมเป็นช่องทางเปิดโอกาสให้มีการทุจริตมากขึ้น เพราะพนักงานสามารถทุจริตทั้งทางด้านรับฝากเงินและถอนเงินฝากได้สะดวก โดยไม่มีใครรู้เห็น

4) จัดทำบหน้าใบสำคัญโดยเจตนาเป็นตัวเลขกลับกันกับใบส่งเงินฝากและใบถอนเงินฝากแล้วยกยอกผลต่างไป การทุจริตกรณีเช่นนี้พนักงานสามารถอำพรางได้ หากผู้สอบบัญชีตรวจสอบการบวกเลขเฉพาะงบหน้าเปรียบเทียบกับบัญชีคุมยอดโดยมิได้ดูรายละเอียดใบส่งเงินฝากหรือใบถอนเงินฝาก หรือตรวจรายละเอียดแต่อาจจะมองผ่านได้ เพราะตัวเลขสลับกัน เช่น สมาชิกนำเงินมาฝาก จำนวน 5,400.00 บาท แต่ทำหน้าใบสำคัญบันทึกรายการเพียง จำนวน 4,500.00 บาท จัดทำบัญชีคุมยอดตามงบหน้าใบสำคัญเป็นต้น

5) มีการแก้ไขอำพรางบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากบางราย วิธีการทุจริตคือ แก้ไขบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากเฉพาะรายที่ตนเองถอนจนกระทั่งติดลบ โดยนำยอดเงินรับฝากของคนอื่นมาเพิ่มให้กลายเป็นยอดบวก การทุจริตลักษณะนี้จะทำอำพรางไว้ในกรณีที่ผู้สอบบัญชีกระหน่ำยอดเงินรับฝากคงเหลือ ณ วันสิ้นปี

บัญชี โดยจะบวกลบยอดที่อยู่ทางด้านเครดิตทั้งหมดแล้วหักด้วยด้านเดบิตทั้งหมดเพื่อหายอดสุดท้าย แต่ไม่ได้กระทบยอดหายอดคงเหลือแต่ละรายการ จึงอาจทำให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบไม่พบรายการผิดปกติดังกล่าวได้

6) ไม่มีการสอบทานงานเป็นการภายในระหว่างกัน ซึ่งพนักงานการเงินและพนักงานบัญชีไม่ทำหน้าที่ในการสอบทานข้อมูลด้านเงินรับฝากเปรียบเทียบกับยอดคงเหลือตามรายละเอียดประกอบงบการเงินกับบัญชีคุมยอดเจ้าหนี้เงินรับฝาก

การตรวจสอบบัญชีที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป คือการตรวจสอบเอกสารหลักฐานการรับฝากเงิน การถอนเงินฝากกับสมุดเงินสดแล้วผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปและบัญชีย่อยเจ้าหนี้เงินรับฝาก ซึ่งวิธีนี้จะกำหนดปริมาณการเลือกตัวอย่างที่ไม่ใช้วิธีทางสถิติ เป็นการเลือกตัวอย่างโดยใช้ดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพด้วยความระมัดระวัง หลีกเลี่ยงอคติมากที่สุด รวมทั้งใช้ความรู้และความชำนาญในการพิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อวางแผนการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Specific Sampling) โดยเลือกรายการที่ครอบคลุมประชากรทั้งหมดเป็นจำนวนเดือน โดยตรวจสอบทั้งด้านการรับฝากเงิน ด้านการถอนเงินรับฝากและจ่ายดอกเบี้ยเงินรับฝาก ในเดือนที่เลือกสุ่มเป็นตัวอย่างตรวจสอบ วิธีการตรวจสอบอีกวิธีหนึ่ง คือการตรวจสอบบัญชีย่อยเจ้าหนี้เงินรับฝากย้อนไปหาหลักฐานเอกสารประกอบรายการบัญชีด้านการรับฝากเงินและการถอนเงินรับฝาก การกำหนดปริมาณการตรวจสอบส่วนใหญ่จะเป็นจำนวนรายสมาชิกผู้ฝากเงินโดยจะทดสอบสมาชิกผู้ฝากเงินจำนวนหนึ่ง แล้วตรวจสอบรายการที่มีรายการเคลื่อนไหวย้อนไปหาหลักฐานการรับฝากเงินและการถอนเงินรับฝากทุกรายการว่ามีเอกสารหลักฐานครบถ้วนหรือไม่ การเลือกวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสม และการกำหนดขอบเขตของการตรวจสอบขึ้นอยู่กับความเชื่อถือของผู้สอบบัญชีที่มีต่อระบบการควบคุมภายใน เนื่องจากผู้สอบบัญชีไม่สามารถทำการตรวจสอบทุกรายการอย่างละเอียดได้ จึงต้องมีการประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายใน และทดสอบการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่กำหนดไว้ ถ้าตรวจพบว่าไม่ปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่กำหนดไว้ ผู้สอบบัญชีต้องประเมินว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งเดียวหรือหลายครั้ง และประเมินต่อไปว่าจะส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดในหลักฐานและเอกสารทางบัญชีอย่างมีสาระสำคัญหรือไม่ เมื่อตรวจพบข้อผิดพลาดจะต้องถามสาเหตุและจะต้องทดสอบรายการบัญชีเพิ่มขึ้นเพื่อยืนยันเหตุผลที่สหกรณ์ชี้แจง ดังนั้นถ้าสหกรณ์ขาดระบบการควบคุมภายในหรือมีจุดอ่อนที่อาจก่อให้เกิดข้อผิดพลาด หรือการทุจริตในสาระสำคัญ ผู้สอบบัญชีจะต้องขยายขอบเขตของการตรวจสอบเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้นการปฏิบัติงานตรวจสอบให้เป็นไปตามแนวการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี ในการตรวจสอบรายการบัญชีทุกรายการที่มีความเสี่ยงที่ยังหลงเหลืออยู่ และตรวจสอบให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การตรวจสอบตามลักษณะของการเกิดรายการ เป็นการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอ เหมาะสม และสนับสนุนสิ่งที่ผู้บริหารให้การรับรองไว้เกี่ยวกับงบการเงิน โดยคำนึงถึงความมีอยู่จริง (Existence) เกิดขึ้นจริง (Occurrence) ความครบถ้วนของรายการ (Completeness) สิทธิและภาระผูกพัน (Right and Obligations)

การแสดงหรือการตีราคา (Valuation) การวัดมูลค่า (Measurement) และการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูล (Presentation and Disclosure) ผู้สอบบัญชีควรกำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้อยู่ในระดับต่ำที่ยอมรับได้ วิธีการตรวจสอบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) การทดสอบการควบคุม เป็นวิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามการควบคุมภายในของสหกรณ์สามารถป้องกันหรือตรวจพบหรือแก้ไขการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ตลอดจนมีการปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ และมีประสิทธิภาพตลอดระยะเวลาบัญชีตรวจสอบ หรือมีการละเว้น ละเลย ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ และไม่ปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่กำหนดเพียงใด ดังนั้นผู้สอบบัญชีควรทำการทดสอบการควบคุม ในกรณีผลการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุมอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง โดยกำหนดวิธีการทดสอบการควบคุมไว้ในแนวการสอบบัญชีระหว่างปีและการสอบบัญชีประจำปี วิธีการทดสอบการควบคุมประกอบด้วย การทดสอบรายการบัญชีและตรวจเอกสารหลักฐานต่าง ๆ การสอบถาม การสังเกตการณ์ การปฏิบัติซ้ำ และการสอบทาน

2) การตรวจสอบเนื้อหาสาระ เป็นวิธีการตรวจสอบที่ใช้ในการรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชี เพื่อพิสูจน์ในสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการได้ให้คำรับรองไว้เกี่ยวกับงบการเงินของสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีจะต้องเลือกใช้วิธีการตรวจสอบให้เหมาะสมกับงานตรวจสอบแต่ละด้าน แล้วนำมาประกอบกันเป็นวิธีการตรวจสอบในแต่ละรายการ หรือแต่ละบัญชี วิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย

2.1 การทดสอบรายละเอียด (ประเภทรายการ ยอดคงเหลือทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูล) วิธีการทดสอบรายละเอียดมี 7 วิธี ดังนี้ 1) การตรวจสอบ โดยการตรวจนับ การตรวจสอบเอกสารและการบันทึกบัญชี การตัดยอด และการตรวจสอบรายการหลังวันสิ้นงวด 2) การสังเกตการณ์ 3) การขอคำยืนยันยอดจากบุคคลภายนอก 4) การทดสอบการคำนวณ 5) การสอบถาม 6) การตรวจสอบยอดยกมาทางบัญชี และ 7) การตรวจสอบที่สำคัญเพิ่มเติม

2.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบ

ข้อเสนอแนะ (Recommendations)

ข้อเสนอแนะในการพัฒนา/แก้ไขปัญหานั้นนำเสนอเป็นเพียงแนวทางการแก้ไขปัญหาอยู่ในดุลยพินิจของผู้ศึกษาเท่านั้น โดยนำแนวคิดปัจจัย 7 ประการในการประเมินองค์กร (7-S Framework) เป็นเครื่องมือช่วยในการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา/แก้ไขปัญหามาได้ดังนี้

1. โครงสร้างองค์กร (Structure) ผู้ศึกษาขอเสนอแนะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กร ดังนี้

การแบ่งแยกหน้าที่ควรแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างพนักงานที่ทำหน้าที่เงินรับฝากกับพนักงานการเงินควรเป็นคนละคน หากสหกรณ์จำเป็นต้องใช้พนักงานคนเดียวเนื่องจากพนักงานไม่เพียงพอควรกำหนด

วงเงินขั้นสูงที่พนักงานเงินรับฝากสามารถจ่ายคืนได้ โดยกำหนดผู้มีอำนาจในการจ่ายเงิน กล่าวคือกำหนดรหัสผ่านอีกชั้นหนึ่ง จึงจะสามารถจ่ายเงินให้แก่สมาชิกที่ขอถอนเงินรับฝากได้ และควรจัดให้มีผังทางเดินของธุรกิจเงินรับฝาก เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานและการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ดังนี้

1) การเปิดบัญชี ให้ผู้ประสงค์จะเปิดบัญชี ให้มาติดต่อกับพนักงานสหกรณ์ ณ สำนักงานสหกรณ์ด้วยตนเอง และต้องยื่นหนังสือขอเปิดบัญชีเงินฝากตามแบบของสหกรณ์ โดยมีรายการครบถ้วนตามที่ระบุไว้ในแบบหนังสือขอเปิดบัญชีนั้นพร้อมกับหนังสือขอเปิดบัญชีเงินฝาก ผู้ฝากต้องให้ตัวอย่างลายมือชื่อของตนหรือของตัวแทนซึ่งเป็นผู้มีอำนาจถอนเงิน

2) การรับฝากเงิน

- สมาชิกเขียนใบฝากเงินด้วยตนเองยื่นต่อพนักงานการเงินพร้อมเงินสด
- พนักงานการเงินนำใบฝากเงินและจำนวนเงินที่นำฝากให้พนักงานบัญชี
- พนักงานบัญชีบันทึกรายการฝากเงินในทะเบียนย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากหรือบันทึกรายการในโปรแกรมระบบเงินรับฝาก
- พนักงานบัญชีพิมพ์สมุดคู่ฝากประจำตัวสมาชิกและประทับตราในสมุด และคืนสมุดคู่ฝากให้แก่สมาชิก
- พนักงานการเงินสรุยอดรายการฝากเงินประจำวัน ส่งให้พนักงานบัญชี

3) การถอนเงินฝาก

- สมาชิกเขียนใบถอนเงินด้วยตนเองยื่นต่อพนักงานการเงิน
- พนักงานการเงินตรวจสอบลายมือชื่อผู้มีอำนาจถอนเงินฝากเทียบกับลายมือชื่อในบัตรตัวอย่างลายมือชื่อ
- พนักงานบัญช้นำใบถอนเงินบันทึกรายการในทะเบียนย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากหรือบันทึกรายการในโปรแกรมระบบเงินรับฝาก และประทับตราในสมุดคู่ฝากของสมาชิก
- พนักงานบัญชีพิมพ์ยอดเงินที่สมาชิกถอนและยอดคงเหลือและประทับตราในสมุดคู่ฝากของสมาชิก
- พนักงานการเงินจ่ายเงินให้สมาชิกผู้ถอนเงินและคืนสมุดคู่บัญชีให้สมาชิก
- พนักงานการเงินนำใบถอนเงินของสมาชิกให้พนักงานบัญชีบันทึกบัญชี
- พนักงานการเงินสรุยอดรายการถอนเงินประจำวัน ส่งให้พนักงานบัญชี
- ทุกสิ้นวันทำการพนักงานบัญชีจะตรวจสอบยอดคงเหลือเงินรับฝากเทียบกับยอดเงินรับฝากในสมุดบัญชีแยกประเภท

- ผู้จัดการสหกรณ์ตรวจสอบและสอบทานความถูกต้องพร้อมลงลายมือชื่อในเอกสารของสหกรณ์

4) การปิดบัญชีเงินฝาก การถอนเงินฝากเพื่อปิดบัญชี สหกรณ์จะคำนวณดอกเบี้ยให้ถึงวันก่อนวันถอนหนึ่งวัน เมื่อสหกรณ์ได้จ่ายเงินคืนเงินฝากแล้วจะยกเลิกสมุดคู่ฝากสำหรับบัญชีนั้น

ทุกสิ้นวันทำการพนักงานบัญชีจะตรวจสอบยอดคงเหลือเงินรับฝากเทียบกับยอดเงินรับฝากในสมุดบัญชีแยกประเภท ผู้จัดการสหกรณ์ตรวจสอบและสอบทานความถูกต้องพร้อมลงลายมือชื่อในเอกสารของสหกรณ์

2. กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy) ผู้ศึกษาขอเสนอแนะกลยุทธ์ในการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 สหกรณ์ควรมีการควบคุมเข้าถึงสารสนเทศ (Access Control) โดยผู้ดูแลระบบจะอนุญาตให้ผู้ใช้งานเข้าถึงระบบสารสนเทศที่ต้องการใช้งานได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากผู้รับผิดชอบ หรือเจ้าของข้อมูล หรือเจ้าของระบบตามความจำเป็นต่อการใช้งาน และผู้ดูแลระบบต้องกำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลและระบบข้อมูลให้เหมาะสมกับการเข้าใช้งานของผู้ใช้งาน และหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของผู้ใช้งานระบบสารสนเทศ รวมทั้งมีการทบทวนสิทธิการเข้าถึงอย่างสม่ำเสมอ และมอบอำนาจให้เป็นไปตามการบริหารจัดการการเข้าถึงของผู้ใช้งาน (User Access Management) ที่กำหนดไว้

2.2 สหกรณ์ควรกำหนดกลยุทธ์องค์กรในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ และระเบียบของสหกรณ์ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ โดยจัดประชุมหรือการฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการของสหกรณ์ ผู้ตรวจสอบกิจการ พนักงานของสหกรณ์ทุกฝ่ายที่ปฏิบัติงาน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและให้เห็นความสำคัญรวมถึงประโยชน์ของการวางระบบการควบคุมภายใน โดยมีการจัดอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง

2.3 กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจเงินรับฝากและวิธีการปฏิบัติงานให้รัดกุม และชัดเจน เพื่อให้พนักงานสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เช่น วิธีการเปิดบัญชีเงินฝาก การให้ตัวอย่างลายมือชื่อ การออกสมุดคู่บัญชี การส่งเงินฝาก การถอนเงินฝากและการปิดบัญชีเงินฝาก และการคำนวณดอกเบี้ยจ่ายเงินรับฝากแต่ละประเภทในอัตราที่กำหนดตามระเบียบของสหกรณ์ เป็นต้น

2.4 กำหนดนโยบายการจัดทำบัญชี โดยกำหนดมาตรการการจัดทำบัญชีถูกต้องเรียบร้อยเป็นปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมและใช้ข้อมูลที่จัดบันทึกนั้นเป็นเครื่องตรวจสอบความถูกต้องของการรับฝากเงิน การจ่ายคืนเงินฝาก และเงินรับฝากคงเหลือได้ทันเวลา ซึ่งการจัดทำบัญชีจะให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์เมื่อมีเอกสารประกอบรายการบัญชีครบถ้วนสมบูรณ์ ดังนั้นสหกรณ์ควรกำหนดมาตรการปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านเงินรับฝาก ดังนี้

- กำหนดมาตรการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการไม่ให้มีการบันทึกการบัญชีย้อนหลัง โดยให้สหกรณ์ปฏิบัติตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2563

- กำหนดมาตรการแก้ไขข้อมูล กรณีบันทึกข้อมูลในระบบโปรแกรมเงินรับฝาก ผิดพลาด สหกรณ์ควรกำหนดผู้มีอำนาจในการแก้ไขโดยกำหนดรหัสผ่าน เมื่อได้รับอนุมัติจึงสามารถแก้ไขรายการผิดพลาดได้

- กำหนดมาตรการการปรับปรุงบัญชี กรณีบันทึกการผิดพลาด ถ้าทราบภายในวันนั้นสหกรณ์สามารถแก้ไขรายการได้โดยกำหนดผู้มีอำนาจในการแก้ไขโดยกำหนดรหัสผ่าน เมื่อได้รับอนุมัติจึงสามารถแก้ไขรายการผิดพลาดได้ ถ้าหากสหกรณ์ปิดบัญชีประจำวันไปแล้วให้พนักงานผู้รับผิดชอบจัดทำหนังสือขอปรับปรุงแก้ไขเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่ออนุมัติ โดยทำการปรับปรุงบัญชีในวันถัดไปแทน

- กำหนดมาตรการจัดทำรายงานเคลื่อนไหวเงินรับฝากทุกสิ้นวัน สหกรณ์ควรพิมพ์รายงานการรับฝากเงินและการถอนเงินรับฝากมาตรวจสอบความถูกต้องของรายการต่าง ๆ กับเอกสารหลักฐานโดยดูเลขที่บัญชี ชื่อบัญชีผู้ฝาก ประเภทเงินรับฝาก และจำนวนเงินที่ฝาก/ถอนเงินรับฝาก รวมทั้งกระหนยอดเงินสดคงเหลือในมือก่อนปิดบัญชีประจำวัน

- กำหนดมาตรการรายงานการเปลี่ยนแปลงรายการบัญชีที่ผิดพลาดว่าใครเป็นผู้กระทำการแก้ไขรายการและผู้อนุมัติให้แก้ไข รายการที่แก้ไขมีรายการอะไรบ้าง และแก้ไขเมื่อไหร่

- กำหนดมาตรการตรวจสอบยืนยันข้อมูลระหว่างพนักงานเป็นประจำ เช่น พนักงานที่ทำหน้าที่จัดทำบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากรวมยอดรายการนำฝากเงินรับฝากและเงินถอนประจำวันเทียบกับรายการฝากและถอนตามสมุดเงินสด หรือมีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างพนักงานการเงินและพนักงานบัญชีอย่างชัดเจน เป็นต้น

- กำหนดมาตรการเปลี่ยนแปลงรหัสผ่านในการปฏิบัติงานเป็นประจำ และเก็บรหัสผ่านโดยไม่บอกพนักงานด้วยกัน และปฏิบัติตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยมาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัยสำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล พ.ศ. 2553

2.5 กำหนดนโยบายในการควบคุมดูแลและเก็บรักษาเอกสาร เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเงินรับฝาก ได้แก่ บัตรตัวอย่างลายมือชื่อ สมุดคู่ฝากให้สมาชิก/สหกรณ์อื่น ในการเปิดบัญชีเงินฝากแต่ละประเภท เอกสารเหล่านี้ควรได้รับการควบคุมและเก็บรักษาเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานคนหนึ่งคนใดนำไปใช้ในการทุจริตได้ ควรจัดทำทะเบียนคุมให้อยู่ในการควบคุมดูแลของพนักงานที่ได้รับมอบหมาย การเบิกมาใช้จะต้องได้รับอนุมัติจากพนักงานที่ได้รับมอบหมาย การจัดทำทะเบียนคุมควรมีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

- เลขที่เล่ม สมุดคู่บัญชีควรมีการออกเลขที่เล่มเรียงลำดับไว้ล่วงหน้า

- เลขที่บัญชี ควรมีการออกเลขที่เรียงตามลำดับสมาชิกที่ขอเปิดบัญชี
- ชื่อบัญชีผู้ฝาก ควรมีการจดบันทึกว่าเลขที่เล่มหรือเลขที่บัญชีออกให้กับสมาชิกรายใด
- ลงชื่อพนักงานผู้เบิกสมุดคู่บัญชี
- บันทึกจำนวนเล่มของสมุดคู่บัญชี จำนวนที่รับ เบิกใช้และคงเหลือ

2.6 กำหนดนโยบายการพิสูจน์ยอดคงเหลือของบัญชีเงินรับฝาก สหกรณ์ควรกำหนดนโยบายการพิสูจน์ยอดคงเหลือของบัญชีเงินรับฝากเป็นประจำ โดยเก็บยอดคงเหลือจากบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝากของสมาชิกผู้ฝากทั้งหมดหรือจากรายงานเงินรับฝากคงเหลือแต่ละประเภท แล้วเปรียบเทียบกับสมุดคู่บัญชีแยกประเภททั่วไปว่าถูกต้องตรงกัน ณ วันพิสูจน์ยอดหรือไม่ การพิสูจน์ยอดคงเหลือของบัญชีเงินรับฝากเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ทำให้สหกรณ์สามารถพบข้อบกพร่องและแก้ไขได้ทันที่ โดยมีการยืนยันยอดเจ้าหน้าที่เงินรับฝากอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3. ระบบการดำเนินงานขององค์กร (Systems) ผู้ศึกษาขอเสนอแนะระบบการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 ระบบการกำกับดูแลสหกรณ์ (Corporate Government) ที่ดีมีประสิทธิภาพ การกำกับดูแลที่ดีต้องมีการสร้างสมดุลของอำนาจอย่างเหมาะสมระหว่างคณะกรรมการและฝ่ายจัดการและให้ความสำคัญในเรื่องความซื่อสัตย์ (Integrity) ความมีอิสระ (Independent) ความโปร่งใส (Transparency) และความรับผิดชอบ (Accountability) การกำกับดูแลสหกรณ์ที่ดีมีประสิทธิภาพ นอกจากจะทำให้สหกรณ์มีระบบการบริหารและการจัดการที่มีคุณภาพแล้ว ยังสามารถป้องกันการทุจริตประพฤติดีมิชอบได้

3.2 ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการ คณะกรรมการดำเนินการมีความรับผิดชอบในการป้องกันและตรวจพบการทุจริตและข้อผิดพลาด โดยการนำระบบบัญชี ระบบการควบคุมภายในที่เพียงพอมาใช้อย่างต่อเนื่อง ระบบดังกล่าวจะลดโอกาสการทุจริตและข้อผิดพลาดแต่ไม่สามารถจัดการทุจริตและข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมด

3.3 การคัดเลือกบุคลากร การคัดเลือกบุคลากรต้องมีการตรวจสอบประวัติ รวมถึงการตรวจสอบประวัติการก่ออาชญากรรมหรือการกระทำผิดทางด้านจรรยาบรรณ สำหรับตำแหน่งที่สำคัญ ๆ

3.4 การตรวจสอบระหว่างกัน สหกรณ์ควรวางกระบวนการทำงานที่สามารถทำให้เกิดการตรวจสอบระหว่างพนักงานสหกรณ์กับสมาชิกของสหกรณ์ หรือระหว่างพนักงานด้วยกันเองได้ จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตได้ และลดความเสี่ยงในการเกิดการทุจริต เพราะหากจะกระทำการทุจริตต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายคน หรือหลายฝ่าย

3.5 กำหนดข้อบังคับทางจรรยาบรรณและความประพฤติเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงนโยบายและแนวทางปฏิบัติงานที่ชัดเจน การที่สหกรณ์มีกฎข้อบังคับและแนวทางปฏิบัติทางจรรยาบรรณทำให้ทราบว่สิ่งใดควรปฏิบัติหรือสิ่งใดไม่ควรปฏิบัติ

3.6 แนวทางปฏิบัติงานของคณะกรรมการ สหกรณ์ควรกำหนดข้อบังคับทางวินัยรวมถึงกระบวนการสื่อสารในเรื่องการกระทำความผิดโดยเจตนาของผู้บริหารและพนักงานในสหกรณ์อย่างชัดเจน

พนักงานทุกคนควรรับทราบถึงบทลงโทษทางวินัยที่เกิดขึ้นหากมีการกระทำทุจริต รวมทั้งทัศนคติอย่างแรงกล้าของผู้บริหารในการต่อต้านการทุจริต จะช่วยให้คนในสหกรณ์ลดการกระทำผิดลงได้อย่างมาก

3.7 การกำหนดให้การทุจริตในสหกรณ์เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายการฟอกเงิน เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ในกรณีการทุจริตจะส่งผลเสียหายต่อสมาชิกซึ่งเป็นเจ้าของสหกรณ์ สหกรณ์บางแห่งมีสมาชิกจำนวนมาก การทุจริตในสหกรณ์จึงเสมือนเป็นการฉ้อโกงประชาชนด้วย ที่ผ่านมาผู้ที่ทุจริตในสหกรณ์มักถูกดำเนินคดีแพ่ง เมื่อสิ้นสุดคดีสหกรณ์จะดำเนินการบังคับคดี กรณีที่ผู้กระทำผิดไม่ชดใช้ค่าเสียหาย และจะพบอยู่เสมอว่ามูลค่าทรัพย์สินที่ได้จากการบังคับคดีมีเพียงน้อยนิดเมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นเพราะผู้กระทำผิดโยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินไปก่อนที่จะถึงที่สุด หากมีการกำหนดให้การทุจริตในสหกรณ์เป็นมูลฐานความผิดตามกฎหมายฟอกเงิน จะทำให้คนที่คิดจะทุจริตเกิดการยับยั้งชั่งใจ และการทุจริตจะลดน้อยลงได้

4. ลักษณะแบบแผนหรือพฤติกรรมในการบริหารของผู้บริหารระดับสูง (Style) ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแบบแผนหรือพฤติกรรม ในการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 ความซื่อสัตย์และจริยธรรม (Integrity and Ethical Values) ผู้บริหารควรทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี โดยกำหนดนโยบาย ข้อบังคับ และการปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ

4.2 ความรู้ความสามารถของบุคลากร ต้องกำหนดระดับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ต้องการอย่างชัดเจน และเหมาะสมกับหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละระดับงาน

4.3 การมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพของผู้บริหาร และคณะกรรมการ เนื่องจากเป็นบุคคลสำคัญในการวางนโยบายและส่งเสริมบรรยากาศของการควบคุมภายใน ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญของฝ่ายบริหารในการวางนโยบายการประเมินผลสัมฤทธิ์และความโปร่งใสของการดำเนินงานและระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ และเป็นหลักประกันของสหกรณ์ ในด้านการประเมินประสิทธิผลและประสิทธิภาพของระบบควบคุมภายในที่เหมาะสม ทั้งในด้านการเงินและการบริหารงานเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส การบริหารจัดการที่ดีในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของสหกรณ์ ซึ่งการวางนโยบายและส่งเสริมบรรยากาศของการควบคุมภายใน โดยผู้ตรวจสอบกิจการมีส่วนร่วมผลักดันความสำเร็จ ดังนี้

1) เสริมสร้างกระบวนการกำกับที่ดี (Good Governance) และความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน (Transparency) ป้องกันการประพฤติมิชอบหรือการทุจริต และเป็นการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจนทำให้เกิดการดำเนินงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์

2) ส่งเสริมการบันทึกบัญชีและรายงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ (Accountability and Responsibility) ทำให้สหกรณ์ได้ข้อมูลหรือรายงานการปฏิบัติในสหกรณ์ และเป็นพื้นฐานของหลักความโปร่งใส (Transparency) และความสามารถตรวจสอบได้ (Audibility)

3) ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานของสหกรณ์ เนื่องจากผลการตรวจสอบกิจการ ทำให้ผู้บริหารได้ข้อมูลมาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้รัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อลดกระบวนการที่ซ้ำซ้อน ลดค่าใช้จ่าย เป็นต้น

4) เป็นมาตรการถ่วงดุลแห่งอำนาจ ส่งเสริมให้เกิดการจัดสรรการใช้ทรัพยากรของสหกรณ์ เป็นไปอย่างเหมาะสม ตามลำดับความสำคัญเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสหกรณ์

5) เป็นเครื่องมือส่งสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าของการประหลูติมิชอบหรือการทุจริตในสหกรณ์ ลดโอกาสความร้ายแรง และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งเพิ่มโอกาสความสำเร็จของงาน

5. สมาชิกในองค์กร (Staff) ผู้ศึกษาขอเสนอแนะในการพัฒนาสมาชิก ดังนี้

5.1 สหกรณ์ควรเร่งรัดการพัฒนาให้การศึกษาอบรมแก่สมาชิกสหกรณ์ให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการอุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์อย่างถ่องแท้ ให้มีสำนึกในการเป็นเจ้าของสหกรณ์และหัวใจสหกรณ์คือการช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนร่วมมือกันและเสียสละ เพื่อส่วนรวมและกำหนดโครงการให้การศึกษาอบรมสมาชิกใหม่ก่อนจ่ายเงินกู้ให้มีการพัฒนาคุณภาพตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5.2 การดำเนินธุรกิจภายใต้ความรับผิดชอบที่มีต่อมวลสมาชิก ส่งเสริมสมาชิกสหกรณ์ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินธุรกิจ ร่วมพัฒนาองค์กรและขยายธุรกิจร่วมกับสหกรณ์ รวมทั้งสามารถเข้าตรวจสอบการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ได้ตลอดเวลา

6. ความรู้ความสามารถขององค์กร (Skills) โดยสหกรณ์ควรจัดให้มีคู่มือในการปฏิบัติงานธุรกิจเงินรับฝาก และคู่มือการจัดทำเอกสารด้านฐานข้อมูลที่เป็นได้แก่โครงสร้างฐานข้อมูล (Data Structure) หรือพจนานุกรมข้อมูล(Data Dictionary) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นจะช่วยให้ประหยัดเวลาในการอธิบายงานหรือสอนงาน ในกรณีที่เปลี่ยนพนักงานหรือสับเปลี่ยนหน้าที่ความรับผิดชอบใหม่ จะสามารถศึกษางานของตนได้จากคู่มือการปฏิบัติงาน

7. ค่านิยมของสมาชิกในองค์กร (Shared Values) ผู้ศึกษาขอเสนอแนะค่านิยมของสมาชิกในองค์กร โดยกำหนดในเรื่องจรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อสหกรณ์ จรรยาบรรณต่อผู้บังคับบัญชา ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน และจรรยาบรรณต่อสมาชิกและบุคคลทั่วไป

การใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีเป็นสัญญาณเตือนภัยทางธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตร

กรณีศึกษา สหกรณ์การเกษตรท่าวังผา จำกัด

โดย นายสุบรรณ จำปา

ในปัจจุบันความซับซ้อนทางเศรษฐกิจมีมากขึ้น ความผันผวนทางการเงินในด้านของอัตราดอกเบี้ย ปริมาณเงิน และการเคลื่อนย้ายเงินทุน ตลอดจนขนาดของสหกรณ์ก็ขยายตัวใหญ่ขึ้น ทั้งด้านของจำนวนสมาชิก ด้านของปริมาณธุรกิจ และด้านของทุนดำเนินงาน โดยที่ความซับซ้อนในการดำเนินงานและการบริหารธุรกิจมีมากขึ้น ประกอบกับสถานการณ์ที่ไม่อาจเชื่อถือได้ว่าระบบการควบคุมภายในที่จัดวางไว้หรือการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในนั้น ๆ จะป้องกันหรือตรวจพบและแก้ไขการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญได้ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดเป้าหมายให้สหกรณ์มีความเข้มแข็งด้านการเงินการบัญชี โดยใช้กลยุทธ์ในพัฒนาความเข้มแข็งด้านการเงินการบัญชีแก่สหกรณ์และสถาบันเกษตรกร โดยมีแนวทางการพัฒนาคือสร้างความเชื่อมั่นและโปร่งใสให้กับสหกรณ์และสถาบันเกษตรกร พัฒนาความสามารถด้านการเงินการบัญชีแก่สหกรณ์และสถาบันเกษตรกร และพัฒนาระบบการรายงานภาวะเศรษฐกิจทางการเงินของสหกรณ์โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่มีความสำคัญต่อการวางแผนควบคุม และตัดสินใจเพื่อขับเคลื่อนธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชี เนื่องจากเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้ผู้บริหารทราบว่าการดำเนินงานของสหกรณ์บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งทำให้ทราบถึงฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่าควรศึกษาข้อมูลทั่วไป แนวทางและกลยุทธ์ในการบริหารและการดำเนินงาน ระบบบัญชีและการควบคุมภายใน การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ทางการเงินมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการเงินการบัญชีของสหกรณ์ สรุปประเด็นสัญญาณเตือนภัยทางธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตรและข้อเสนอแนะในการพัฒนา/แก้ไขปัญหา และจัดทำข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนแนวทางในเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์ โดยใช้แนวคิดการบริหารงานแบบ 7-S Framework มาปรับใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์ภาคการเกษตรให้มีระบบการควบคุมภายในและระบบข้อมูลด้านบริหารการเงินและการบัญชีที่ดี เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์และสร้างความได้เปรียบทางเศรษฐกิจ เพื่อให้สหกรณ์สามารถเดินได้ตนเองในระยะยาว และอำนวยความสะดวกทางธุรกิจและดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่พึงของมวลสมาชิก

สรุปผลการศึกษา (Conclusion)

1. โครงสร้างองค์กร (Structure)

สหกรณ์การเกษตรท่าวังผา จำกัด ได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์ประเภทการเกษตร ซึ่งสหกรณ์ตั้งขึ้นในหมู่ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ เมื่อวันที่ 9

พฤษภาคม 2516 เป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่พิเศษ ดำเนินงานมาเป็นเวลา 47 ปี โดยมีปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคมทุกปี มีสำนักงานใหญ่ และจุดบริการ 3 แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจ และร่วมกันของสมาชิกโดยวิธีร่วมกันดำเนินธุรกิจเพื่อประโยชน์ด้วยกัน ณ วันที่ 31 มีนาคม 2563 มีสมาชิก จำนวน 6,313 คน มีทุนดำเนินงาน จำนวน 518,819,927.62 บาท ประกอบด้วยส่วนของหนี้สิน จำนวน 392,802,445.94 บาท คิดเป็นร้อยละ 75.72 และส่วนของทุนของสหกรณ์เอง จำนวน 126,017,481.68 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.28 ในรอบปีสหกรณ์ดำเนินธุรกิจสินเชื่อโดยให้เงินกู้แก่สมาชิก จำนวน 183,444,443.00 บาท ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย โดยจัดหาสินค้าประเภทการเกษตร สินค้าทั่วไป และสถานีบริการน้ำมัน จำนวน 101,724,864.97 บาท ธุรกิจรวบรวมผลผลิตโดยรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรเพื่อจำหน่าย จำนวน 66,047,252.75 บาท ธุรกิจแปรรูปผลผลิตการเกษตรและการผลิตสินค้า โดยการแปรรูปปุ๋ยอินทรีย์ป่นเม็ด จำนวน 461,582.80 บาท และธุรกิจเงินรับฝาก โดยบริการรับฝากเงิน ประเภทออมทรัพย์และออมทรัพย์พิเศษ จำนวน 188,126,983.29 บาท การดำเนินงานมีผลขาดทุนสุทธิ จำนวน 5,919,757.06 บาท คิดเป็นร้อยละ (3.13) ของยอดขาย/บริการ

สหกรณ์มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการ ในแต่ละปีบัญชีมีคณะกรรมการดำเนินการ คือกลุ่มคนจำนวนหนึ่งในสหกรณ์ที่ได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี เพื่อดำเนินการต่าง ๆ ในการจัดการสหกรณ์ในฐานะเป็นตัวแทนของสมาชิก ซึ่งการเลือกตั้งจะต้องอยู่บนพื้นฐานแบบประชาธิปไตย โดยถือหลักสมาชิกหนึ่งคนหนึ่งเสียง ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการครบตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ โดยคัดเลือกจากการแบ่งตามการจำกัดจำนวนที่วางกฎเกณฑ์ไว้ตามสัดส่วน (Quota) เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนของสมาชิกในแต่ละพื้นที่ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการหนึ่งคน และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสี่คน คณะกรรมการดำเนินการมีหน้าที่เป็นผู้กำหนดนโยบายการบริหารงานของสหกรณ์และควบคุมการบริหารงานของสหกรณ์แทนสมาชิก ตลอดจนรักษาผลประโยชน์ต่าง ๆ ของสหกรณ์ และคอยติดตามการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ โดยได้วิเคราะห์ปัญหาจากโครงสร้างองค์กร ดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการ จากกรณีศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาด้านคณะกรรมการดำเนินการ ประกอบด้วย ผู้บริหารขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ในการบริหารการเงิน, ขาดประสบการณ์ในการบริหารงานสหกรณ์ ขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ ขาดความรู้ด้านกฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ, ดำเนินงานไม่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกและไม่อุทิศเวลาเพื่องานสหกรณ์, ขาดความโปร่งใสหรือไม่ส่งเสริมให้มีระบบการตรวจสอบภายใน/ระบบการตรวจสอบกิจการที่ดี, คณะกรรมการกำหนดระเบียบที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเอง และพวกพ้อง และไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542/ข้อบังคับ/ระเบียบ/คำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์/มติที่ประชุมใหญ่และมติที่ประชุมคณะกรรมการ

2. ด้านฝ่ายจัดการ จากกรณีศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาด้านฝ่ายจัดการ ประกอบด้วย ฝ่ายจัดการขาดความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ, จัดจ้างฝ่ายจัดการในอัตราเงินเดือนสูง และกำหนดหลักประกันในการทำงานไม่เพียงพอกับตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ, เป็นผู้นำทางความคิดหรือครอบงำความคิดของคณะกรรมการดำเนินการ และไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542/ข้อบังคับ/ระเบียบ/คำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์/มติที่ประชุมใหญ่และมติที่ประชุมคณะกรรมการ

3) ผู้ตรวจสอบกิจการ จากกรณีศึกษาสามารถวิเคราะห์ปัญหาด้านผู้ตรวจสอบกิจการ คือในการตรวจสอบผลการดำเนินงานของผู้ตรวจสอบกิจการยังขาดความรู้ความชำนาญในเชิงลึก (Deep audit), ไม่ค่อยมีรายงานผลเกี่ยวกับข้อสังเกตด้านการเงินการบัญชี และระบบการรายงานผลการตรวจสอบไม่เป็นระบบเท่าที่ควร

2. กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy)

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่สหกรณ์บริหารงานตามที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งและคำแนะนำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดกลยุทธ์เพื่อนำมาเป็นเป้าหมาย ในการดำเนินงานโดยยึดสมาชิกเป็นศูนย์กลาง มีการนำหลักบริหารความเสี่ยงตามแนวทาง Coso Enterprise Risk Management (COSO ERM) มาใช้ในการบริหารธุรกิจ และนำระบบบริหารยุคใหม่มาใช้ในสหกรณ์ อีกทั้งคณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการยังมีความชำนาญและมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับสหกรณ์มานานมีการใช้หลักธรรมาภิบาล (Good governance) ในการบริหารองค์กรมีผลงานเป็นที่ยอมรับจากสมาชิกตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายจนได้รับคัดเลือกเป็นสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ 3 ปี คือปี 2532, ปี 2540 และปี 2550 และสหกรณ์ได้กำหนดแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานไว้เป็นระยะเวลา 5 ปี (ปี 2559 – 2563) ดังนี้

พันธกิจที่ 1 พัฒนาด้านธุรกิจแบบครบวงจร วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและฟื้นฟูอาชีพให้สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการแบบครบวงจร เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกและชุมชน

พันธกิจที่ 2 พัฒนาคุณภาพสมาชิกและชุมชน วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่สมาชิกและชุมชน

พันธกิจที่ 3 พัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ วัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกได้รับทราบข่าวสารทันต่อเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ

พันธกิจที่ 4 พัฒนาด้านการบริหารจัดการ วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสหกรณ์เป็นแหล่งเรียนรู้และการพัฒนาด้านการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดแผนกลยุทธ์ของสหกรณ์ พบว่าสหกรณ์จัดทำแผน โดยไม่ได้ให้ความสำคัญของการใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชี แต่สหกรณ์กำหนดแผนการดำเนินงาน โดยคำนึงตามฐานข้อมูลที่เคยเกิดขึ้น เป็นผลทำให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามที่กำหนด

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบบัญชีและการควบคุมภายใน พบว่าสหกรณ์มีข้อสังเกตหรือสัญญาณเตือนภัยทางธุรกิจ ประกอบด้วย ไม่พบเอกสารการปฏิบัติงานด้านฐานข้อมูลของระบบบัญชีที่จำเป็น

เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงโครงสร้างการจัดเก็บข้อมูล การใช้งานหรืออ้างอิงเพื่อแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับโครงสร้างฐานข้อมูล (Data Structure) หรือพจนานุกรมข้อมูล (Data Dictionary), ไม่ปรากฏวิธีปฏิบัติการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการโอนหุ้นจากการคืนค่าหุ้นให้สมาชิกในระยะเบี่ยงด้วยคุณสมบัติ วิธีการรับสมาชิก และการขาดจากสมาชิกภาพ พ.ศ.2563 แต่อย่างไร, สหกรณ์มีสมาชิก มีชื่อนามสกุลซ้ำกัน จำนวน 68 รายชื่อ ในจำนวนดังกล่าวมีรายชื่อและนามสกุลที่ซ้ำจากสมาชิกปกติและสมาชิกสมทบ จำนวน 36 ราย, ณ วันสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์มีเงินรับฝากจากสมาชิก จำนวน 5,031 ราย จำนวน 6,094 บัญชี เป็นเงิน 352,647,877.92 บาท ในจำนวนดังกล่าวมีเงินรับฝากจากบุคคลภายนอกฝากไว้ในชื่อสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 686 ราย จำนวน 2,310.00 บัญชี เป็นเงิน 272,531,532.81 บาท และมีการฝากไว้ในชื่อสมาชิกรายเดียว จำนวน 354 บัญชี เป็นเงิน 18,335,962.80 บาท, ลูกหนี้สวัสดิการพนักงาน จำนวน 23 ราย มีหนี้ค้างคงเหลือ 475,310.00 บาท เป็นลูกหนี้เงินกู้ที่ไม่ใช่สมาชิกของสหกรณ์, สหกรณ์ไม่ได้จัดทำใบยืมเงินทรองเสนอต่อผู้จัดการใหญ่ หรือผู้ที่ผู้จัดการใหญ่มอบหมายเป็นครั้งคราว และไม่พบรายงานการประชุมเพื่ออนุมัติเงินยืมทรอง, สหกรณ์มีการเรียกเก็บเงินจากสมาชิกและหากสมาชิกเสียชีวิตจะได้รับสวัสดิการเข้าลักษณะประกันชีวิต โดยสหกรณ์ไม่ได้จดทะเบียนเป็นสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์หรือขึ้นทะเบียนฌาปนกิจสงเคราะห์, สัญญาเงินให้กู้ลงลายมือชื่อในคำขอกู้ สัญญาเงินกู้ สัญญาค้ำประกันไม่ครบถ้วน และไม่ได้แนบสำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านของผู้กู้และผู้ค้ำประกัน หลักทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันถูกประเมินโดยคณะกรรมการ และสมาชิกค้ำประกันหนี้เงินกู้มากกว่าสองคนขึ้นไป และการรวบรวมสำเนาโดยไม่ได้ขอใบรับสินค้าให้แก่สมาชิก ขายผลิตผลทางการเกษตรแก่บุคคลภายนอก โดยไม่ได้รับชำระเงินสดทันทีหลังจากการส่งมอบผลิตผล ไม่ได้จัดทำสัญญาขายเชื่อไว้กับสหกรณ์ และไม่ได้ให้ธนาคารค้ำประกันสินเชื่อแต่อย่างใด

และจากวิเคราะห์ข้อมูลด้านการบริหารการเงิน การดำเนินธุรกิจและผลการดำเนินงาน พบว่าสหกรณ์มีข้อสังเกตหรือสัญญาณเตือนภัยทางธุรกิจ ประกอบด้วยอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร (ก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน) ในรอบระยะเวลา 3 ปี (ปีบัญชี 2561, 2562 และ 2563) เมื่อเปรียบเทียบกับ CFSAW:ss จะอยู่ในระดับควรปรับปรุง ค่ามากกว่า ร้อยละ 65.00, อัตราลูกหนี้ที่ชำระหนี้ได้ตามกำหนด ในรอบระยะเวลา 3 ปี (ปีบัญชี 2561, 2562 และ 2563) เมื่อเปรียบเทียบกับ CFSAW : ss จะอยู่ในระดับพอใช้ ค่าอยู่ในช่วงร้อยละ 60.00 – 90.00, อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ ในรอบระยะเวลา 3 ปี (ปีบัญชี 2561, 2562 และ 2563) เมื่อเปรียบเทียบกับ CFSAW : ss จะอยู่ในระดับควรปรับปรุง ค่าน้อยกว่า 0.10 เท่า, ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ในรอบระยะเวลา 3 ปี (ปีบัญชี 2561, 2562 และ 2563) สหกรณ์ดำเนินธุรกิจมีกำไรขั้นต้นไม่เพียงพอกับต้นทุนคงที่ซึ่งประกอบด้วยเงินเดือน ค่าใช้จ่ายตัดจ่ายและค่าเสื่อมราคา และมีค่าใช้จ่ายจากระบบการควบคุมภายในไม่เหมาะสมต้องรับภาระค่าใช้จ่ายของหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า ค่าลดหย่อนน้ำมันเชื้อเพลิงสูญระเหยและค่าเสียหายจากน้ำมันเชื้อเพลิงขาดบัญชี, ธุรกิจรวบรวมผลิตผล ในรอบระยะเวลา 3 ปี (ปีบัญชี 2561, 2562 และ 2563) สหกรณ์ดำเนินธุรกิจมีกำไรขั้นต้นไม่เพียงพอกับต้นทุนคงที่ ซึ่งประกอบด้วยเงินเดือน และค่าเสื่อมราคา และมีค่าใช้จ่ายจากระบบการควบคุมภายในไม่เหมาะสมต้องรับภาระค่าใช้จ่ายของหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า และธุรกิจแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ในรอบระยะเวลา 3 ปี (ปีบัญชี

2561, 2562 และ 2563 สหกรณ์ดำเนินธุรกิจมีกำไรขั้นต้นไม่เพียงพอกับต้นทุนคงที่ ซึ่งประกอบด้วยเงินเดือน ค่าใช้จ่ายตัดจ่ายและค่าเสื่อมราคา และมีค่าใช้จ่ายจากระบบการควบคุมภายในไม่เหมาะสมต้องรับภาระ ค่าใช้จ่ายของค่าลดหย่อนวัตถุดิบขาดบัญชี ค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพ และขาดทุนจากการตีราคา วัตถุดิบและสินค้าลดลง

3. ระบบการดำเนินงานขององค์กร (Systems)

จากการศึกษาพบว่าสหกรณ์กำหนดแผนงานต่าง ๆ เป็นรายปี โดยไม่ได้ให้ความสำคัญของการใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชี แต่สหกรณ์กำหนดแผนการดำเนินงานตามฐานข้อมูลที่เคยเกิดขึ้น การจัดทำงบประมาณรายจ่ายในลักษณะถัวจ่ายทุกรายการ และไม่ได้กำหนดมาตรการวัดผลการปฏิบัติงานของฝ่ายจัดการที่ชัดเจน รวมทั้งมีข้อสังเกตด้านการเงินการบัญชีจากการควบคุมภายใน

4. ลักษณะแบบแผนหรือพฤติกรรมในการบริหารของผู้บริหารระดับสูง (Style)

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าความผันแปรทางสังคมระดับการศึกษาของคณะกรรมการและสมาชิก โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาดำเนินการต่ำกว่ามาตรฐาน ทำให้ไม่มีความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์สหกรณ์ หลักการวิธีการ สหกรณ์อย่างถ่องแท้ โดยส่วนใหญ่สมาชิกชอบทำตามคนอื่นที่ประสบผลสำเร็จในด้านการทำการผลิตผลทางการเกษตร ก็จะหันเหทำตามทั้ง ๆ ไม่มีความรู้ความชำนาญ ตลอดจนนิสัยเป็นคนชอบสะดวกสบาย และรอรับความช่วยเหลือจากสหกรณ์หรือรัฐบาล และคณะกรรมการฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในด้านการใช้ข้อมูลด้านการเงินการบัญชีไปใช้ในการบริหารจัดการ และคณะกรรมการบางคนแสวงหาผลประโยชน์จากสหกรณ์ในทางการเงิน หรือเข้ามาเพื่อสร้างฐานอำนาจทางการเมืองทำให้กรรมการที่จะอุทิศตนเพื่องานสหกรณ์มีน้อยมาก

5. สมาชิกในองค์กร (Staff)

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่การศึกษายังน้อยไม่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์อย่างถ่องแท้ ขาดการมีส่วนร่วม ขาดความสำนึกในการเป็นเจ้าของสหกรณ์, ขาดคุณสมบัติตามข้อบังคับของสหกรณ์, สมาชิกที่ไม่เข้าร่วมประชุมใหญ่ทำให้ไม่สามารถรับรู้ความเป็นไปของ สหกรณ์เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ และการบริหารงานสหกรณ์ด้านอื่น ๆ และสมาชิกขาดความรู้ ความเข้าใจ/การมีส่วนร่วม/ไม่มีวินัยของสมาชิก และมีได้มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของแต่อย่างใด

6. ความรู้ความสามารถขององค์กร (Skills)

จากการศึกษาพบว่าสหกรณ์ไม่ได้จัดทำคู่มือในการปฏิบัติงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และสหกรณ์ไม่ได้กำหนดให้มีระเบียบเกี่ยวกับรายจ่ายที่เป็นทุนว่าจำนวนเงินต่ำกว่าเท่าใดให้ถือเป็นรายจ่าย นโยบายเกี่ยวกับการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ การบันทึกการจ่ายในการซ่อมแซมทรัพย์สินในส่วนที่เป็นทุนหรือเป็นค่าใช้จ่าย เป็นต้น

7. ค่านิยมของสมาชิกในองค์กร (Shared Values)

จากกรณีศึกษาพบว่าสหกรณ์ไม่ได้สร้างความสัมพันธ์อันดีกับแผนกที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติงานโดยไม่ได้มองเป้าหมายขององค์กรโดยไม่คำนึงถึงการอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิก ตลอดจนมองสมาชิกเป็นผู้นิยามใช้ประโยชน์จากการดำเนินธุรกิจไม่ใช่เจ้าของสหกรณ์ โดยไม่ได้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างที่สมาชิกมาติดต่อทำธุรกรรมกับสหกรณ์และสอบถามความต้องการของสมาชิก

อภิปรายผลการศึกษา (Discussion)

จากผลการศึกษาการใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีเป็นสัญญาณเตือนภัยทางธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตร : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรท่าวังผา จำกัด เพื่อให้เป็นการแปลผลสิ่งที่ค้นพบจากการศึกษาในลักษณะตีความ และประเมินผลเพื่ออธิบายและยืนยันความสอดคล้องและความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ค้นพบกับสมมุติฐานการศึกษา และอภิปรายผลเพื่อเชื่อมโยงระหว่างผลการศึกษาที่ได้กับผลการศึกษาที่ผ่านมา ตลอดจนความสอดคล้องหรือขัดแย้งกันตามแนวความคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบความคิดในการศึกษา จึงอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

สหกรณ์มีทุนดำเนินงานส่วนใหญ่มาจากเงินรับฝากจากสมาชิก รองลงมาเป็นทุนเรือนหุ้นและทุนสำรอง ส่วนใหญ่ให้สมาชิกกู้ยืมทั้งระยะสั้นและระยะยาว รองลงมาได้นำไปฝากสหกรณ์อื่น และเงินสดและเงินฝากธนาคาร ดังนั้นสหกรณ์ควรบริหารเงินฝากธนาคารซึ่งมีผลตอบแทนต่ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอาจนำไปลงทุนในสหกรณ์อื่น หรือสถาบันการเงินที่กฎหมายสหกรณ์และคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด ซึ่งน่าจะให้ผลตอบแทนที่สูงกว่าธนาคาร โดยขณะเดียวกันสหกรณ์ควรส่งเสริมให้สมาชิกถือหุ้นให้มากขึ้น เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในสหกรณ์ และลดภาระค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยเงินรับฝากด้วยอีกทางหนึ่ง

สหกรณ์มียอดขาย/บริการ ในช่วงปีบัญชี 2561 เพิ่มขึ้นแต่กำไรสุทธิกลับลดลงไปในทิศทางตรงกันข้ามกับรายได้ที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจและค่าใช้จ่ายดำเนินงานเพิ่มขึ้น ในปี 2562 มียอดขาย/บริการลดลงและกำไรสุทธิลดลงในทิศทางเดียวกันกับรายได้ที่ลดลง ประกอบกับสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจและค่าใช้จ่ายดำเนินงานเพิ่มขึ้น ส่วนปีบัญชี 2563 มียอดขาย/บริการเพิ่มขึ้น แต่สหกรณ์ประสบปัญหาขาดทุนสุทธิ เนื่องจากสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจและค่าใช้จ่ายดำเนินงานเพิ่มขึ้น ในภาพรวมสหกรณ์มีกำไรสุทธิที่เป็นตัวเงินลดลงต่อเนื่องทุกปี และอัตรากำไรสุทธิลดลงในทิศทางเดียวกันกับกำไรสุทธิที่เป็นตัวเงิน

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ด้วย CAMELS

มิติที่ 1 ด้านความเพียงพอของทุนต่อความเสี่ยง จะเห็นได้ว่าสหกรณ์มีอัตราการเติบโตทุนของสหกรณ์มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) อัตราการเติบโตทุนของสหกรณ์ต่ำกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยของสหกรณ์การเกษตรขนาดเดียวกัน ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุนของสหกรณ์มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่องเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะสหกรณ์ไม่สามารถลดภาระหนี้สินจากปีก่อนได้

เป็นเหตุทำให้สหกรณ์รับภาระดอกเบี้ยจ่ายเพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี และส่งผลทำให้กำไรสุทธิลดลงต่อเนื่องทุกปีเช่นกัน

มติที่ 2 ด้านคุณภาพของสินทรัพย์ สหกรณ์มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) สหกรณ์มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยของสหกรณ์การเกษตรขนาดเดียวกัน เนื่องจากสหกรณ์มีค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจและค่าใช้จ่ายดำเนินงานเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้สหกรณ์มีกำไรสุทธิลดลงต่อเนื่องทุกปี และสหกรณ์มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ลดลงในปีบัญชี 2562 เนื่องจากยอดขาย/บริการลดลงเช่นเดียวกัน สำหรับอัตราการค้างชำระของลูกค้าต่อหนี้ถึงกำหนดชำระมีแนวโน้มลดลงในปี 2562 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปี 2563 เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) สหกรณ์ยังมีอัตราการค้างชำระของลูกค้าต่ำกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยของสหกรณ์การเกษตรขนาดเดียวกันทั้ง 3 ปีบัญชี แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์สามารถติดตามหนี้ได้ในอัตราสูงกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยของสหกรณ์การเกษตรขนาดเดียวกัน อย่างไรก็ตามสหกรณ์ต้องเพิ่มความระมัดระวังในการให้สินเชื่อและติดตามเร่งรัดหนี้อย่างต่อเนื่อง

มติที่ 3 ด้านความสามารถในการบริหาร สหกรณ์มีอัตราการเติบโตของธุรกิจลดลงต่อเนื่องในปีบัญชี 2561 – 2562 และมีอัตราการเติบโตของธุรกิจเพิ่มขึ้นในปีบัญชี 2563 เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) สหกรณ์ก็ยังมีอัตราการเติบโตของธุรกิจต่ำกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยในปีบัญชี 2561 - 2562 ของสหกรณ์การเกษตรขนาดเดียวกัน ส่วนในปีบัญชี 2563 มีอัตราการเติบโตของธุรกิจสูงกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยของสหกรณ์การเกษตรขนาดเดียวกัน ซึ่งเป็นการลดลงของธุรกิจเงินรับฝาก

มติที่ 4 ด้านการทำกำไร สหกรณ์มีอัตรากำไรสุทธิลดลงต่อเนื่องทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) สหกรณ์มีอัตรากำไรสุทธิต่ำกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยทั้ง 3 ปีบัญชี ค่อนข้างมากของสหกรณ์การเกษตรขนาดเดียวกัน ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากสหกรณ์มีอัตรากำไรขั้นต้นของธุรกิจต่าง ๆ ลดลงต่อเนื่องทุกปี นอกจากนี้สหกรณ์ยังไม่สามารถควบคุมค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานได้ และเมื่อเทียบเงินออมต่อสมาชิกกับหนี้สินต่อสมาชิก พบว่าสหกรณ์มีการออมเงินสูงกว่าการเป็นหนี้

มติที่ 5 ด้านสภาพคล่องทางการเงิน สหกรณ์มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนลดลงต่อเนื่องทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) สหกรณ์มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียนสูงกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย ทั้ง 3 ปีบัญชีของสหกรณ์การเกษตรขนาดเดียวกัน การจำหน่ายสินค้าของสหกรณ์มีอายุเฉลี่ยของสินค้า เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) สหกรณ์มีอายุเฉลี่ยของสินค้าดีกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยทั้ง 3 ปีบัญชี ค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับของสหกรณ์การเกษตรขนาดเดียวกัน และสหกรณ์มีอัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปีบัญชี 2562 แต่มีแนวโน้มลดลงในปีบัญชี 2563 เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) สหกรณ์มีอัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนดสูงกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยทั้ง 3 ปีบัญชี เมื่อเปรียบเทียบกับของสหกรณ์การเกษตรขนาดเดียวกัน จะพบว่าแม้สหกรณ์จะมีเงินสดและเงินฝาก

ธนาคารซึ่งถือเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง และเงินฝากสหกรณ์อื่นที่ไม่สามารถถอนได้ ดังนั้นสหกรณ์ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการติดตามความเคลื่อนไหวสหกรณ์ผู้รับฝากในด้านสภาพคล่องทางการเงิน และความสามารถในการจ่ายเงินรับฝากได้ทันทีที่ต้องการ และวิเคราะห์ฐานะทางการเงินของสหกรณ์ผู้รับฝากว่ามีความมั่นคงเพียงพอหรือไม่

มิติที่ 6 ด้านผลกระทบของธุรกิจ ทุนดำเนินงานส่วนใหญ่ของสหกรณ์ได้จากการรับฝากเงินโดยรับฝากเงินจากสมาชิกและสหกรณ์อื่น ทำให้สหกรณ์ต้องรับภาระความเสี่ยง ซึ่งเกิดจากการที่ผู้ฝากถอนเงินฝากในคราวเดียวกันเป็นจำนวนมาก จะส่งผลทำให้สหกรณ์ขาดสภาพคล่อง ตลอดจนจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจเนื่องจากความผันผวนของราคาสินค้า ดังนั้นสหกรณ์ควรติดตามสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินงานของสหกรณ์ให้สามารถแข่งขันในด้านการตลาดและสามารถเดินได้ตนเองในระยะยาว ตลอดจนสามารถปรับทิศทางหรือกลยุทธ์ด้านการตลาด ทั้งด้านราคาและการบริการให้กับสมาชิก ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกกระจายอยู่ทุกตำบลในเขตอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ซึ่งมีร้านค้าชุมชนในพื้นที่เป็นคู่แข่งทางการค้าของสหกรณ์ ประกอบกับนโยบายเรื่องกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารออมสิน มีการให้สินเชื่อเพิ่มเติมหมู่บ้านละหนึ่งล้านบาทเป็นเหตุทำให้สมาชิกต้องรับภาระดอกเบี้ยจ่ายเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของสมาชิกเพิ่มสูงขึ้นด้วย มีความเสี่ยงที่สมาชิกอาจไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด และอาจมีผลกระทบต่อการดำเนินงานของธุรกิจสินเชื่อ

เทียบเคียงอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของสหกรณ์ (CFSAWS)

เมื่อวิเคราะห์ในเชิงลึกในส่วนของอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร (ก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน) สหกรณ์มีอัตราส่วนนี้เพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) สหกรณ์มีอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร (ก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน) ต่ำกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) เป็นอันมาก หากสหกรณ์สามารถควบคุมค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมไม่ให้สูงมากเกินไป ก็จะส่งผลให้สหกรณ์มีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นได้ อัตราส่วนนี้จะใช้วัดความสามารถของคณะกรรมการดำเนินการ ในการวางแผนกำหนดกลยุทธ์ ระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายในและจัดโครงสร้างองค์กร เพื่อให้สหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจได้ตามปกติต่อไปได้ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ทั้งด้านเศรษฐกิจเทคโนโลยีและการเมือง ที่สหกรณ์เผชิญอยู่ในปัจจุบัน หากสหกรณ์มีการบริหารจัดการที่ดีย่อมส่งผลต่อความเข้มแข็ง มั่นคงสามารถอำนวยการประโยชน์ให้สมาชิกได้อย่างทั่วถึง และสมาชิกมีความเชื่อมั่นต่อสหกรณ์

ปี 2561 ดำเนินธุรกิจมีมูลค่ารวม จำนวน 595,364,830.22 บาท ต่อปี หรือ 49,613,735.85 บาทต่อเดือน จำแนกเป็นธุรกิจรับฝากเงิน ร้อยละ 43.91 มีมูลค่าสูงสุด รองลงมาตามลำดับคือธุรกิจสินเชื่อ ร้อยละ 33.46 ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ร้อยละ 15.50 ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ร้อยละ 7.05 และ ธุรกิจแปรรูป ร้อยละ 0.08 จากอัตรากาไรสุทธิของธุรกิจลดลง ร้อยละ 3.86

ปี 2562 ดำเนินธุรกิจมีมูลค่ารวม จำนวน 533,804,669.60 บาท ต่อปี หรือ 44,483,722.42 บาทต่อเดือน จำแนกเป็นธุรกิจรับฝากเงิน ร้อยละ 40.77 มีมูลค่าสูงสุด รองลงมาตามลำดับคือธุรกิจสินเชื่อ ร้อยละ 37.78 ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ร้อยละ 16.62 ธุรกิจรวบรวมผลิิตผล ร้อยละ 4.73 และ ธุรกิจแปรรูป ร้อยละ 0.09 จากอัตราการเติบโตของธุรกิจลดลง ร้อยละ 10.34

ปี 2563 ดำเนินธุรกิจมีมูลค่ารวม จำนวน 539,805,126.81 บาท ต่อปี หรือ 44,983,760.57 บาทต่อเดือน จำแนกเป็นธุรกิจรับฝากเงิน ร้อยละ 34.85 มีมูลค่าสูงสุด รองลงมาตามลำดับคือธุรกิจสินเชื่อ ร้อยละ 33.98 ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ร้อยละ 18.84 ธุรกิจรวบรวมผลิิตผล ร้อยละ 12.24 และ ธุรกิจแปรรูป ร้อยละ 0.09 จากอัตราการเติบโตของธุรกิจเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.12

จะเห็นว่าสหกรณ์มีอัตราการเติบโตของธุรกิจลดลงต่อเนื่องในปีบัญชี 2561 – 2562 ส่งผลทำให้สหกรณ์มีอัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ ร้อยละ (64.73) ร้อยละ (18.00) และมีอัตราเติบโตของธุรกิจเพิ่มขึ้นในปีบัญชี 2563 แต่สหกรณ์กลับมีอัตราการเติบโตของกำไรสุทธิในทิศทางตรงกันข้าม อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิลดลง ร้อยละ 325.02 เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไร (ก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน) มีแนวโน้มสูงขึ้นและยังมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน และส่งผลกระทบต่อมิติ CAMELS ด้านการทำกำไร ในปีบัญชี 2561, 2562 และ 2563 สหกรณ์มีกำไรสุทธิ ร้อยละ 2.07 ร้อยละ 1.09 และร้อยละ (3.13) ตามลำดับ สหกรณ์มีอัตรากำไรสุทธิค่อนข้างต่ำและลดลงต่อเนื่องทุกปี ดังนั้นสหกรณ์ควรพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารค่าใช้จ่ายดำเนินงานให้มีความสัมพันธ์กับรายได้ที่อาจผันผวนตามภาวะธุรกิจ

สภาพคล่องทางการเงิน ในปีบัญชี 2561, 2562 และ 2563 สหกรณ์มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียน 1.32 เท่า 1.28 เท่า และ 1.27 เท่า ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าสหกรณ์มีสภาพคล่องทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ใกล้เคียงกันทุกปี หากพิจารณาจากส่วนประกอบของสินทรัพย์หมุนเวียนแล้ว พบว่าส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้เงินกู้ และเงินฝากสหกรณ์อื่น ดังนั้นสภาพคล่องของสหกรณ์ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารลูกหนี้เงินกู้

เมื่อวิเคราะห์ในเชิงลึกในส่วนของอัตรากู้หนี้ที่ชำระหนี้ได้ตามกำหนด ในปีบัญชี 2561, 2562 และ 2563 สหกรณ์มีอัตรากู้หนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปีบัญชี 2562 แต่มีแนวโน้มลดลงในปีบัญชี 2563 โดยมีอัตราร้อยละ 85.59 ร้อยละ 87.10 และร้อยละ 80.41 ตามลำดับ เมื่อเทียบกับมาตรฐานอยู่ในช่วงร้อยละ 60.00 – 90.00 อยู่ในระดับพอใช้ แสดงถึงความสามารถพอใช้ อาจจะสามารถปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานให้มากขึ้นได้อีก เพื่อพัฒนาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเร่งรัดลูกหนี้ให้สามารถชำระหนี้ภายในกำหนดเวลา แสดงถึงคุณภาพสินทรัพย์และสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งสหกรณ์ต้องใช้หลักป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ค้ำเป็นสำคัญ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสหกรณ์สามารถเรียกเก็บหนี้จากสมาชิกในปีบัญชี 2561, 2562 และ 2563 สหกรณ์มีอัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปีบัญชี 2562 แต่มีแนวโน้มลดลงในปีบัญชี 2563 โดยมีอัตราร้อยละ 85.59 ร้อยละ 87.10 และร้อยละ 80.41 ตามลำดับ จากข้อมูลในงบการเงิน ร้อยละ 63.73 ของสินทรัพย์ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของลูกหนี้เงินกู้ ซึ่งสหกรณ์ต้องได้รับการแก้ปัญหาการเรียกเก็บหนี้ค้างชำระตามกำหนด ซึ่งมีลูกหนี้เงินกู้ผิดนัดชำระหนี้ จำนวน 42,378,426.47 บาท และดอกเบี้ยเงินกู้ค้างรับ จำนวน 4,847,114.45 บาท ค่าปรับเงินกู้ค้างรับ จำนวน 615,098.85 บาท ซึ่งเป็นมูลค่าหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้กับสหกรณ์ แสดงถึงคุณภาพสินทรัพย์ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร

เมื่อวิเคราะห์ในเชิงลึกในส่วนของอัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ ในปีบัญชี 2561, 2562 และ 2563 สหกรณ์มีอัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ ในปี 2561 และ 2562 เป็น 0.05 เท่า แสดงให้เห็นว่าสินทรัพย์หรือทุนดำเนินงานของสหกรณ์ 1.00 บาท มีส่วนที่เป็นทุนสำรอง 0.05 บาท ในปี 2563 เป็น 0.04 เท่า แสดงให้เห็นว่าสินทรัพย์หรือทุนดำเนินงานของสหกรณ์ 1.00 บาท มีส่วนที่เป็นทุนสำรอง 0.04 บาท เมื่อเทียบกับมาตรฐานอยู่ในช่วงต่ำกว่า 0.10 เท่า อยู่ในระดับต้องปรับปรุง แสดงถึงความสามารถที่อาจต้องแก้ไขปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงวิธีการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีขึ้น เพื่อพัฒนาทุนสำรองให้มั่นคงสามารถเป็นเกราะป้องกันรองรับผลกระทบที่เกิดจากภาวะธุรกิจและการเงินที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเงิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสหกรณ์มีอัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ในปีบัญชี 2561 และ 2562 เท่ากันก็หมายความว่าความเข้มแข็งของสหกรณ์ทั้งในด้านของเงินทุนดำเนินงานที่จะให้บริการสมาชิกกับทั้งสถานการณ์ในความมั่นคงของสหกรณ์เท่ากันในปีบัญชี 2561 และ 2562 สำหรับปีบัญชี 2563 มีอัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ใกล้เคียงกับปีบัญชี 2561 และ 2562

ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนแนวทางในเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสหกรณ์

ผู้ศึกษาในฐานะเป็นข้าราชการกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ มีส่วนเกี่ยวข้องในพัฒนาความเข้มแข็งด้านการเงินการบัญชีแก่สหกรณ์และสถาบันเกษตรกร ผู้ศึกษาจึงศึกษาเรื่องการใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีเป็นสัญญาณเตือนภัยธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตร โดยสร้างสหกรณ์ต้นแบบเพื่อให้สหกรณ์สามารถมีระบบการบริหารจัดการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้ ดังนี้

1. การกำกับดูแลและส่งเสริม

1.1 การสร้างและพัฒนา Change Agent เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ทำหน้าในการกำกับดูแลและส่งเสริม ให้มีกระบวนการทัศนคติและหลักการทำงานที่เหมาะสมในการเป็น Smart Officer ที่พร้อมขับเคลื่อนให้ขบวนการสหกรณ์ให้มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยนวัตกรรม Smart 4 M ที่ออกแบบขึ้นเพื่อใช้กับสถาบันสหกรณ์ ประกอบด้วย Smart Me เรารู้ เพื่อให้สมาชิกและเกษตรกรทั่วไปสามารถจัดทำบัญชีครัวเรือน

และบัญชีต้นทุนอาชีพได้ทุกที่ ทุกเวลา ทำให้ผู้จัดบันทึก รู้ตัวตนและวางแผนการใช้จ่ายเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ, Smart Member สมาชิกรู้ เพื่อช่วยให้สมาชิกสหกรณ์สามารถตรวจสอบฐานะทางการเงินของตนเองได้แบบ Real Time รวดเร็ว ฉับไว สร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาลที่ดีให้สหกรณ์ , Smart Manage คณะกรรมการดำเนินการรู้ เพื่อช่วยให้คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์สามารถตรวจสอบการดำเนินการของสหกรณ์ได้รายวัน เพื่อให้มีระบบข้อมูลประกอบการตัดสินใจสำหรับคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ และเป็นเครื่องมือให้คณะกรรมการดำเนินการใช้ในการกำกับติดตามการทำงานของฝ่ายจัดการสหกรณ์ ซึ่งสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก ทุกที่ ทุกเวลา ทำให้คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ตัดสินใจในการบริหารงานสหกรณ์ได้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และ Smart Monitor ติดตามรู้ ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร พนักงานสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีและผู้กำกับดูแลติดตามความเคลื่อนไหว ความผิดปกติทางการเงินของสหกรณ์ได้แบบวันต่อวัน เกิดการติดตามรู้อย่างแท้จริงเพื่อนำมาวิเคราะห์และตรวจสอบสหกรณ์ และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที

1.2 การสร้างและพัฒนาเทคนิคการใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีเป็นสัญญาณเตือนภัยทางธุรกิจสหกรณ์ภาคการเกษตร โดยการนำข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีไปใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินธุรกิจ และออกแบบให้แสดงผลรายงานแสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และปริมาณธุรกิจเปรียบเทียบ 3 ปี เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการวิเคราะห์ครบถ้วน ตรงประเด็นและทันต่อสถานการณ์ในการส่งสัญญาณเตือนภัยและให้คำแนะนำแนวทางการบริหารงานแก่สหกรณ์

2. กำหนดมาตรการป้องกัน ภาครัฐต้องเสนอปรับปรุงข้อกำหนดในการกำหนดระเบียบและข้อบังคับของสหกรณ์ มีให้กำหนดข้อบังคับและระเบียบในการทำธุรกิจของสหกรณ์ขัดกับกรอบวัตถุประสงค์การจัดตั้งสหกรณ์และหลักการสหกรณ์ และเสนอปรับปรุงข้อกำหนดในส่วนที่เกี่ยวกับบทกำหนดโทษสำหรับสหกรณ์ที่มีพฤติกรรมจงใจหรือเจตนาที่จะปฏิบัติฝ่าฝืนพระราชบัญญัติสหกรณ์ ระเบียบ คำสั่งและคำแนะนำที่นายทะเบียนสหกรณ์ โดยการกำหนดให้การทุจริตในสหกรณ์เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายการฟอกเงิน เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ในกรณีการทุจริตจะส่งผลเสียหายต่อสมาชิกซึ่งเป็นเจ้าของสหกรณ์ สหกรณ์บางแห่งมีสมาชิกจำนวนมาก การทุจริตในสหกรณ์จึงเสมือนเป็นการฉ้อโกงประชาชนด้วย ที่ผ่านมาผู้ที่ทุจริตในสหกรณ์มักถูกดำเนินคดีแพ่ง เมื่อสิ้นสุดคดีสหกรณ์จะดำเนินการบังคับคดี กรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ชดเชยค่าเสียหาย และจะพบอยู่เสมอว่ามูลค่าทรัพย์สินที่ได้จากการบังคับคดีมีเพียงน้อยนิดเมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นเพราะผู้กระทำความผิดโยกย้ายทรัพย์สินไปก่อนที่คดีจะถึงที่สุด หากมีการกำหนดให้การทุจริตในสหกรณ์เป็นมูลฐานความผิดตามกฎหมายฟอกเงิน จะทำให้คนที่คิดจะทุจริตเกิดการยับยั้งชั่งใจ และการทุจริตจะลดน้อยลงได้

3. การกำหนดมาตรการป้องปราม

3.1 กำหนดขนาดสหกรณ์ภาคการเกษตร ได้แก่สหกรณ์ขนาดใหญ่ ได้แก่ สหกรณ์ซึ่งมีขนาดสินทรัพย์ตั้งแต่ห้าร้อยล้านบาทขึ้นไป และชุมนุมสหกรณ์ และสหกรณ์ขนาดเล็ก ได้แก่ สหกรณ์ซึ่งมีขนาดสินทรัพย์น้อยกว่าห้าร้อยล้านบาท เพื่อกำหนดมาตรการกำกับดูแลให้เหมาะสมกับขนาดสหกรณ์ และพัฒนามาตรฐานการตรวจสอบบัญชีสหกรณ์

3.2 พัฒนาคู่มือการสอบบัญชี รวมถึงการสร้างคู่มือใหม่ในการสอบบัญชีอย่างต่อเนื่องให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพและตามที่ระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถทำงานได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ป้องกันการถูกฟ้องดำเนินคดีจากการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนเอง

3.3 พัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพงานสอบบัญชีเปลี่ยนจากคำแนะนำของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ เพื่อป้องกันการใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติงาน

แนวทางการตรวจสอบบัญชีธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายสำหรับสหกรณ์ที่มีปัญหาการทุจริต

กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรนาหมื่น จำกัด

โดย นายสุบรรณ จำปา

ในปัจจุบันสหกรณ์การเกษตรหลายแห่งประสบปัญหาการทุจริตธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายสร้างความเสียหายและส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของระบบสหกรณ์ โดยสาเหตุสำคัญเกิดขึ้นจากการบริหารงานที่มีระบบการควบคุมภายในที่ไม่มีประสิทธิภาพของสหกรณ์ มีการมอบหมายให้พนักงานปฏิบัติงานเพียงผู้เดียวทุกขั้นตอน และอีกสาเหตุหนึ่งเกิดจากความไม่ซื่อสัตย์ของพนักงานของสหกรณ์ ทำให้เกิดการปิดบังซ่อนเร้น เช่น นำเงินค่าขายสินค้าจากสมาชิกไปใช้ส่วนตัวโดยไม่บันทึกรายการ ปลอมแปลงใบรับเงินค่าขายสินค้าโดยนำเงินจากสมาชิกคนหนึ่งมาทดแทนอีกคนหนึ่ง ทำลายแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารการขายสินค้าเพื่อยกยอดเงิน บันทึกการขายให้ส่วนลดโดยไม่ได้รับการอนุมัติ สร้างความสับสนในการบันทึกบัญชีเป็นต้น หรือสหกรณ์ตั้งใจที่จะแสดงรายการที่ขัดกับข้อเท็จจริงแก่ผู้สอบบัญชี ซึ่งความพยายามต่าง ๆ ที่จะปกปิดข้อเท็จจริงนั้นทำให้การตรวจจับมีความยากลำบากมากยิ่งขึ้น หากมีการสมรู้ร่วมคิดกันหลายฝ่าย การสมรู้ร่วมคิดนั้นอาจทำให้ผู้สอบบัญชีเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีมีความน่าเชื่อถือแต่ในความเป็นจริงแล้วหลักฐานเป็นเท็จ ดังนั้นความสามารถของผู้สอบบัญชีในการตรวจจับทุจริตขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความชำนาญของผู้จัดทำ ความถี่และขอบเขตของการปกปิด จำนวนของผู้สมรู้ร่วมคิด ขนาดและจำนวนที่มีการปกปิด รวมถึงระดับหรือตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกัน เป็นต้น

สหกรณ์การเกษตรนาหมื่น จำกัด มีระดับความยากในการสอบบัญชียากมากที่สุด จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 ณ วันที่ 31 มีนาคม 2563 มีสมาชิกทั้งสิ้นจำนวน 3,108 คน มีทุนดำเนินงานทั้งสิ้น จำนวน 336,163,088.85 บาท มีผลขาดทุนสุทธิ จำนวน 19,268,329.06 บาท ดำเนินธุรกิจ 4 ด้าน มีปริมาณธุรกิจรวมทั้งสิ้น จำนวน 154,939,980.12 บาท เป็นสหกรณ์ตกค้างการตรวจสอบบัญชีเป็นระยะเวลา 3 ปีบัญชี จากการวิเคราะห์งบการเงินในรอบ 3 ปี (พ.ศ. 2561 – 2563) ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายมีผลการดำเนินงานขาดทุนเฉพาะธุรกิจทุกปี จะเห็นได้ว่าสหกรณ์บริหารงานมีกำไรขั้นต้นไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจ ซึ่งเกิดจากการขาดระบบการควบคุมภายในที่ดี เช่น ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า ค่าลดหย่อนสินค้าขาดบัญชี ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี และค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพตัดบัญชี สหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีของภาคเอกชนในการบันทึกบัญชี พบว่าข้อมูลมีรายละเอียดการซื้อขายสินค้า/ขายสินค้าในระหว่างปีไม่ตรงกับบัญชีคุมยอดซื้อสินค้า/บัญชีคุมยอดขายสินค้า และรายละเอียดสินค้าคงเหลือสิ้นปีไม่ตรงกับใบตรวจนับสินค้าของคณะกรรมการดำเนินการ ส่งผลทำให้งบการเงินแสดงรายการขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ สามารถสรุปขั้นตอนการปฏิบัติงานได้ดังนี้

1. การวางแผนงานสอบบัญชี เริ่มต้นจากการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี โดยการวิเคราะห์โครงสร้างเงินลงทุน การสแกนธุรกรรมเชิงลึก ระบุปัจจัยเสี่ยง วิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยง โดยพิจารณาวัตถุประสงค์ของรายงานทางการเงินเกี่ยวกับประเภทรายการและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ยอดคงเหลือทางบัญชี วันสิ้นงวด การแสดงข้อมูลและเปิดเผยข้อมูล ทั้งนี้ให้ประมาณการผลกระทบและโอกาสที่จะเกิดของความเสี่ยงสืบเนื่อง (Inherent Risk) โดยไม่ต้องคำนึงถึงระบบการควบคุมภายในที่สหกรณ์มีอยู่ และการพิจารณาผลกระทบ (Impact) ทั้งผลกระทบที่เป็นตัวเงิน ผลกระทบไม่ใช่ตัวเงิน พิจารณาโอกาสที่อาจเกิดขึ้น (Likelihood) ประมาณการผลกระทบและโอกาสที่อาจเกิดขึ้นของความเสียหายที่ยังหลงเหลืออยู่จากการควบคุมภายในของสหกรณ์ (Residual Risk) เพื่อใช้ในการจัดทำแผนสอบบัญชีโดยรวม และการจัดทำแนวการสอบบัญชี เป็นเครื่องมือช่วยเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่สนับสนุนสิ่งที่ผู้บริหารให้การรับรองไว้เกี่ยวกับงบการเงิน โดยคำนึงถึงความมีอยู่จริง (Existence) เกิดขึ้นจริง (Occurrence) ความครบถ้วนของรายการ (Completeness) สิทธิและภาระผูกพัน (Right and Obligations) การแสดงหรือการตีราคา (Valuation) การวัดมูลค่า (Measurement) และการแสดงรายการและการเปิดเผยข้อมูล (Presentation and Disclosure) ผู้สอบบัญชีกำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อลดความเสี่ยงในการสอบบัญชีให้อยู่ในระดับต่ำที่ยอมรับได้ วิธีการตรวจสอบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การทดสอบการควบคุม และการตรวจสอบเนื้อหาสาระ

2. การปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชี การปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีเป็นกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอ และเหมาะสม เพื่อสามารถสรุปความเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล ว่างบการเงินของสหกรณ์ที่ทำการตรวจสอบจัดทำขึ้นตามมาตรฐานการสอบบัญชี และตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ดังนั้นการปฏิบัติงานตรวจสอบใช้ทั้งวิธีการทดสอบการควบคุม และการตรวจสอบเนื้อหาสาระ แล้วสรุปผลตรวจสอบโดยบันทึกผลการตรวจสอบไว้ในกระดาษทำการที่เกี่ยวข้องและสรุปผลการตรวจสอบบัญชี เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ที่ตรวจสอบถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

ผลการศึกษาการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

ผลการศึกษาการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรนาหมื่น จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561, สำหรับงวดสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 และสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 พบข้อสังเกตทางการเงินการบัญชีจากการตรวจสอบบัญชีประจำปี และแจ้งข้อตรวจพบให้รองนายทะเบียนสหกรณ์สั่งการให้สหกรณ์แก้ไข และแจ้งถึงประธานคณะกรรมการดำเนินการแก้ไข นำประเด็นมาเฉพาะธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ดังนี้

1. หนังสือถึงรองนายทะเบียนสหกรณ์ ที่ กษ 04 นน/1607 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2561 เรื่อง ข้อสังเกตที่ตรวจพบจากการตรวจสอบบัญชีประจำปี สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561 ดังนี้

- สหกรณ์ไม่ได้จัดทำรายงานการตรวจนับสินค้าคงเหลือ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561 ที่ลงนามโดยคณะกรรมการตรวจนับสินค้า

- จากการทดสอบการคำนวณปริมาณสินค้าคงเหลือ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561 สินค้าประเภทการเกษตร ตามรายละเอียดสินค้าคงเหลือที่ได้มาจากการคำนวณของปริมาณสินค้าคงเหลือยกมาต้นปีบวกด้วยปริมาณสินค้าที่ซื้อสินค้าระหว่างปีหักด้วยปริมาณสินค้าที่ขายสินค้าระหว่างปี เพื่อกระทบยอดคำนวณหาปริมาณสินค้าคงเหลือปลายปี พบว่าปริมาณสินค้าคงเหลือตามรายละเอียดเปรียบเทียบกับใบตรวจนับสินค้าคงเหลือ มีผลแตกต่าง จำนวน 119 รายการ

2. หนังสือถึงรองนายทะเบียนสหกรณ์ ที่ กษ 04 นน/295 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2562 เรื่อง ข้อตรวจพบจากการตรวจสอบบัญชีประจำปี สหกรณ์การเกษตรนาหมื่น จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561 ดังนี้

- จากการตรวจสอบยอดคงเหลือตามทะเบียนคุมสินค้าที่สหกรณ์จัดทำด้วยมือ เทียบกับผลการตรวจนับสินค้าคงเหลือของสหกรณ์ตามใบตรวจนับสินค้า พบว่ามีสินค้าขาดบัญชีคิดเป็นมูลค่าขาย จำนวน 4,128,950.00 บาท และมีสินค้าเกินบัญชีคิดเป็นมูลค่าขาย จำนวน 23,140.00 บาท

- จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบยอดซื้อสินค้าระหว่างปีตามบัญชีมีจำนวนเงินรวม จำนวน 13,287,916.50 บาท ตามทะเบียนคุมสินค้ามียอดซื้อสินค้าระหว่างปี จำนวน 16,787,434.00 บาท มีผลต่างจำนวนเงินตามบัญชีต่ำกว่าทะเบียนสินค้า จำนวน 3,499,517.50 บาท

- จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบยอดขายสินค้าระหว่างปีตามบัญชีมีจำนวนเงินรวม จำนวน 12,828,006.00 บาท ตามทะเบียนคุมสินค้ามียอดขายสินค้าระหว่างปี จำนวน 12,473,345.50 บาท มีผลต่างจำนวนเงินตามบัญชีสูงกว่าทะเบียนสินค้า จำนวน 354,660.50 บาท

- จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบยอดขายสินค้าเป็นเงินเชื่อระหว่างปีตามบัญชีมีจำนวนเงินรวม จำนวน 4,335,071.00 บาท กับการบันทึกเพิ่มลูกหนี้การค้าในระหว่างปี จำนวน 4,364,955.00 บาท มีผลต่างจำนวนเงินตามบัญชีสูงกว่าทะเบียนคุมลูกหนี้การค้า จำนวน 29,885.00 บาท

- จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบยอดซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อระหว่างปีตามบัญชีมีจำนวนเงินรวม จำนวน 9,896,092.40 บาท กับการบันทึกเพิ่มเจ้าหนี้การค้าในระหว่างปี จำนวน 10,225,404.00 บาท มีผลต่างจำนวนเงินตามบัญชีต่ำกว่าทะเบียนคุมเจ้าหนี้การค้า จำนวน 329,331.60 บาท

- จากการตรวจสอบการขายสินค้า พบว่าไม่ได้บันทึกการขายสินค้าในทะเบียนคุมสินค้า จำนวน 44 รายการ จำนวน 633,484.00 บาท

- จากการตรวจสอบงบการเงิน ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2561 บัญชีขายสินค้าประเภทการเกษตร จำนวน 12,828,006.50 บาท แต่ต้นทุนขาย จำนวน 13,717,164.50 บาท ส่งผลทำให้ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายสินค้าประเภทการเกษตรขาดทุนขั้นต้น จำนวน 889,434.00 บาท

การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอบสามารถรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีได้อย่างเพียงพอและเหมาะสมในการสรุปผลการตรวจสอบเพื่อสนับสนุนสิ่งที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ให้คำรับรองไว้เกี่ยวกับการจัดทำงบการเงิน ตลอดจนการแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด การตรวจสอบบัญชีสหกรณ์บางครั้งผู้สอบบัญชีอาจพบสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องพิจารณาเลือกใช้วิธีการตรวจสอบจากวิธีการตรวจสอบหลายๆ วิธีให้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยงในสถานการณ์นั้น ๆ โดยใช้วิธีการทดสอบการควบคุม และการตรวจสอบเนื้อหาสาระ ดังนี้

การทดสอบการควบคุมขายสินค้าและลูกหนี้การค้า

1. สอบทานระเบียบวิธีการปฏิบัติการขายสินค้าเป็นเงินสดและเงินเชื่อ รวมทั้งอัตราค่าปรับลูกหนี้การค้า ผิดนัดชำระหนี้ค่าสินค้า ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์กำหนดระเบียบว่าด้วยการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายเป็นเงินเชื่อให้กับสมาชิก พ.ศ. 2559 เพื่อถือให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

2. สอบทานรายงานประชุมเกี่ยวกับการพิจารณาวงเงินขายเชื่อให้สมาชิกแต่ละราย เป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนด มีการตรวจสอบวงเงินขายเชื่อก่อนการขาย กรณีขายเชื่อเกินวงเงินต้องได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจ และการติดตามการชำระหนี้ตามระยะเวลาการให้เครดิต ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ไม่มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับการขายเชื่อเกินวงเงินซึ่งไม่ได้ผ่านอนุมัติจากผู้มีอำนาจแต่อย่างใด แต่พบมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับการติดตามการชำระหนี้ตามระยะเวลาการให้เครดิตแต่ลูกหนี้การค้าไม่ชำระหนี้ตามระเบียบว่าด้วยการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายเป็นเงินเชื่อให้กับสมาชิก พ.ศ. 2559 ข้อ 6.3 กำหนดให้สมาชิกผู้ซื้อเชื่อชำระค่าสินค้าให้เสร็จภายในไม่เกิน 30 วันที่กำหนดไว้ และพบมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับการพิจารณาลดหย่อนน้ำมันเชื้อเพลิงสุญญะเหຍประจำเดือนเป็นไปตามคำสั่งและประกาศอธิบดีกรมสรรพากรที่กำหนด (ไม่เกินร้อยละ 0.5 ของปริมาณน้ำมันที่ขายผ่านมิเตอร์หัวจ่าย) และการแต่งตั้งกรรมการตรวจนับสินค้าคงเหลือวันสิ้นปีเป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

3. สอบทานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบสัญญาขายสินค้าเป็นเงินเชื่อและหลักประกันของสมาชิกที่ได้รับการอนุมัติวงเงินขายเชื่อ เป็นไปตามระเบียบของสหกรณ์ที่กำหนด ผลการศึกษาพบว่า

3.1 สหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายเป็นเงินเชื่อให้กับสมาชิก พ.ศ. 2559 ข้อ 6.4 สมาชิกผู้ซื้อต้องจัดทำสัญญาซื้อสินค้าเชื่อและใบส่งซื้อสินค้าทุกครั้งไว้กับสหกรณ์ตามที่สหกรณ์กำหนด พร้อมทั้งจัดทำหลักประกันไว้กับสหกรณ์ กล่าวคือสหกรณ์จำหน่ายสินค้าเป็นเงินเชื่อให้แก่

สมาชิก จำนวน 71 ราย เป็นเงินจำนวน 2,989,944.00 บาท โดยไม่ได้จัดทำสัญญาซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อและใบส่งซื้อสินค้าและไม่ได้จัดทำหลักประกันไว้กับสหกรณ์แต่อย่างใด

3.2 สหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ว่าด้วยการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายเป็นเงินเชื่อให้กับสมาชิก พ.ศ. 2559 ข้อ 3 การให้เชื่อหมายถึงสหกรณ์จำหน่ายสินค้าเป็นเงินเชื่อให้แก่สมาชิกซื้อเชื่อในวงเงินตามที่ระบุไว้ในระเบียบนี้ และตามมติคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ กล่าวคือสหกรณ์จำหน่ายสินค้าเป็นเงินเชื่อให้แก่บุคคลภายนอก จำนวน 15 ราย เป็นเงินจำนวน 1,219,128.00 บาท

3.3 สหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ว่าด้วยการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายเป็นเงินเชื่อให้กับสมาชิก พ.ศ. 2559 ข้อ 6.1 กำหนดวงเงินให้เชื่อได้ไม่เกินรายละ 150,000.00 บาท ถ้าเกินกว่านี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์เป็นครั้ง ๆ ไป ข้อ 6.3 กำหนดให้สมาชิกผู้ซื้อเชื่อชำระค่าสินค้าให้เสร็จภายในไม่เกิน 30 วัน และข้อ 10 หากสมาชิกไม่ชำระค่าสินค้าเชื่อกับสหกรณ์ภายในกำหนด 30 วัน นับแต่วันได้รับสินค้าเชื่อจากสหกรณ์ ต้องชำระเบี้ยปรับสำหรับเงินเชื่อที่ค้างชำระให้กับสหกรณ์ในอัตราร้อยละ 15.00 ต่อปี จนกว่าจะชำระเสร็จ กล่าวคือ สหกรณ์จำหน่ายสินค้าเป็นเงินเชื่อให้แก่สมาชิกเกินกว่าที่กำหนดในระเบียบ จำนวน 5 ราย เป็นเงินจำนวน 1,103,183.00 บาท และมีลูกหนี้การค้าค้างชำระเกิน 30 วัน จำนวน 71 ราย เป็นเงินจำนวน 2,989,944.00 บาท โดยสหกรณ์ไม่ได้เรียกให้สมาชิกมาชำระเบี้ยปรับสำหรับเงินเชื่อที่ค้างชำระให้กับสหกรณ์ ในอัตราร้อยละ 15.00 ต่อปีแต่อย่างใด

3.4 สหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ว่าด้วยการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายเป็นเงินเชื่อให้กับสมาชิก พ.ศ. 2559 ข้อ 6.4 สมาชิกผู้ซื้อต้องจัดทำสัญญาซื้อสินค้าเชื่อและใบส่งซื้อสินค้าทุกครั้งไว้กับสหกรณ์ตามที่สหกรณ์กำหนด พร้อมทั้งจัดทำหลักประกันไว้กับสหกรณ์ กล่าวคือสหกรณ์จำหน่ายสินค้าเป็นเงินเชื่อให้แก่สมาชิก จำนวน 71 ราย เป็นเงินจำนวน 2,989,944.00 บาท โดยไม่ได้จัดทำสัญญาซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อและใบส่งซื้อสินค้าและไม่ได้จัดทำหลักประกันไว้กับสหกรณ์แต่อย่างใด

4. สอบทานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการจัดซื้อสินค้าและจำหน่ายสินค้า การลงลายมือชื่อในเอกสารที่เกี่ยวข้อง การอนุมัติจ่ายเงินค่าสินค้าโดยผู้มีอำนาจอนุมัติ หรือผู้ได้รับมอบอำนาจการจัดทำทะเบียนคุมสินค้า และการประกันภัยสถานที่เก็บสินค้า ตลอดจนมีการลงลายมือชื่อในใบสำคัญครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นไปตามระเบียบหรือมติที่ประชุมที่สหกรณ์กำหนดหรือไม่ ผลการศึกษาพบว่า

4.1 สหกรณ์มีการบันทึกการจำหน่ายไม่ตรงตามทะเบียนคุมอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้มียอดคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับการบันทึกบัญชี อีกทั้งการบันทึกราคาขายและราคาทุนสลับกัน จึงทำให้เกิดการขายสินค้าขาดทุน อาจจะทำให้มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงด้านกำไรของสหกรณ์

4.2 สหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2563 ข้อ 12 ให้สหกรณ์บันทึกรายการบัญชีเกี่ยวกับเงินสดในวันที่เกิดรายการนั้น สำหรับ

รายการอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับเงินสดให้บันทึกรายการบัญชีภายในสามวันนับแต่วันที่เกิดรายการ จากการตรวจสอบพบว่า สหกรณ์บันทึกทะเบียนคุมสินค้าไม่เป็นปัจจุบัน เป็นปัญหาซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจของผู้บริหารสหกรณ์ และไม่มีข้อมูลเปรียบเทียบสำหรับการสอบทานงานระหว่างแผนบัญชีและคลังสินค้า และสหกรณ์มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายจัดการในระดับต่าง ๆ อย่างเหมาะสมตามส่วนงานที่กำหนด แต่การปฏิบัติไม่เป็นไปตามที่กำหนด การบันทึกบัญชีไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริง การปฏิบัติงานยังขาดการตรวจสอบข้อมูลระหว่างกันไม่เป็นระบบ ทำให้เกิดข้อผิดพลาดทางบัญชีหลายรายการ ส่งผลให้การปิดบัญชีของสหกรณ์ล่าช้า

5. สอบทานรายงานที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกรายการลูกหนี้การค้า ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์จัดทำรายงานที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกรายการลูกหนี้การค้าไว้เรียบร้อยและเป็นปัจจุบัน

6. สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวิธีการ และความถี่ในการจัดทำหนังสือยืนยันยอดลูกหนี้การค้าที่จะจัดส่งไปให้แก่ลูกหนี้การค้าในการยืนยันความถูกต้องของยอดบัญชีลูกหนี้การค้าคงเหลือ ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ไม่มีนโยบายเรื่องพิสูจน์ความมีอยู่จริงของลูกหนี้การค้า จึงส่งผลทำให้ไม่มีการจัดทำขอคำยืนยันยอดของลูกหนี้การค้าแต่ประการใด

7. สอบทานเอกสารการขายสินค้าเป็นเงินสดและเงินเชื่อ (ใบรับเงินค่าขายสินค้า/ใบกำกับสินค้า) มีการเรียงลำดับเลขที่ไว้ล่วงหน้า ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์จัดพิมพ์ใบรับเงินค่าขายสินค้า/ใบกำกับสินค้ามีการเรียงลำดับเลขที่ไว้ล่วงหน้า

8. สอบทานการรับคืนสินค้าและมีการออกใบรับคืนสินค้า/ใบลดหนี้ โดยใบลดหนี้ต้องได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจ ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ไม่มีการรับคืนสินค้าแต่ประการใด

9. สอบทานเอกสารการรับเงินว่ามีการออกใบเสร็จรับเงินทุกครั้งที่มีการชำระเงินจากลูกหนี้การค้า ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์จัดทำเอกสารใบเสร็จรับเงินทุกครั้งที่มีการชำระเงินจากลูกหนี้การค้า

10. สอบทานการชำระหนี้จากลูกหนี้การค้าแต่ละรายเป็นไปตามกำหนดสัญญาและระเบียบสหกรณ์กำหนด ผลการศึกษาพบว่า มีลูกหนี้การค้าค้างชำระเกิน 30 วัน จำนวน 71 ราย เป็นเงินจำนวน 2,989,944.00 บาท

11. สอบทานการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า ณ วันสิ้นปีเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า ณ วันสิ้นปีเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

12. สอบทานการตัดจำหน่ายหนี้สูญเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ผลการศึกษาพบว่า ไม่พบการตัดจำหน่ายหนี้สูญแต่ประการใด

ทดสอบการควบคุมซื้อสินค้าและเจ้าหนี้การค้า

1. สอบทานระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อสินค้าแต่ละประเภท ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์กำหนดระเบียบของสหกรณ์ว่าด้วยการจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย พ.ศ. 2558 เพื่อถือให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

2. สอบทานและสอบถามเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการสำรวจความต้องการสินค้าของสมาชิกและสำรวจสินค้าที่ควรสั่งซื้อ รวมทั้งจัดทำเอกสารใบสั่งซื้อ ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ไม่ได้ทำการสำรวจความต้องการสินค้าของสมาชิกและสำรวจสินค้าที่ควรสั่งซื้อแต่ประการใด

3. สอบทานรายงานประชุมเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติซื้อสินค้าแต่ละประเภทโดยผู้มีอำนาจและเป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนด ผลการศึกษาพบว่า ไม่พบมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการในประเด็นการพิจารณาอนุมัติซื้อสินค้าแต่ละประเภทแต่ประการใด

4. สอบทานเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบคุณภาพ ปริมาณและราคาสินค้าที่ได้รับตรงกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง (ใบสั่งซื้อสินค้า/ใบเสร็จรับเงินหรือใบส่งของ/ใบกำกับสินค้าของผู้ขายสินค้า) ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ตรวจสอบคุณภาพ ปริมาณและราคาสินค้าที่ได้รับตรงกับเอกสารใบสั่งซื้อสินค้า/ใบเสร็จรับเงินหรือใบส่งของ/ใบกำกับสินค้าของผู้ขายสินค้า

5. สอบทานรายงานที่เกี่ยวข้องกับบันทึกการขายเพิ่มหนี้ ลดหนี้ หรือส่งคืนสินค้า ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ไม่มีการส่งคืนสินค้าแต่ประการใด

6. สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวิธีการ และความถี่ในการจัดทำหนังสือยืนยันยอดเจ้าหนี้การค้าที่จะจัดส่งไปให้แก่เจ้าหนี้การค้าในการยืนยันความถูกต้องของยอดบัญชีเจ้าหนี้การค้าคงเหลือ ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ไม่มีนโยบายเรื่องพิสูจน์ความมีอยู่จริงของเจ้าหนี้การค้า จึงส่งผลทำให้ไม่มีการจัดทำขอคำยืนยันยอดของเจ้าหนี้การค้าแต่ประการใด

7. สอบทานรายงานที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกการขายเจ้าหนี้การค้า ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์จัดทำรายงานที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกการขายเจ้าหนี้การค้าไว้เรียบร้อยแล้วและเป็นปัจจุบัน

ทดสอบการควบคุมสินค้าคงเหลือและต้นทุนขาย

1. สอบทานการจัดทะเบียนคุมสินค้าเป็นปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์บันทึกทะเบียนคุมสินค้าไม่เป็นปัจจุบัน เป็นปัญหาซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจของผู้บริหารสหกรณ์ และไม่มีข้อมูลเปรียบเทียบสำหรับการสอบทานงานระหว่างแผนกบัญชีและคลังสินค้า เป็นเหตุทำให้สหกรณ์ไม่มีข้อมูลในการสั่งซื้อสินค้าว่าสินค้าชนิดใดที่สมาชิกต้องการในช่วงเดือนไหน

2. ทดสอบการตีราคาและวิธีการคำนวณราคาทุนของสินค้าคงเหลือสภาพปกติ สินค้าเสื่อมสภาพ ชำรุดหรือล้าสมัย ณ วันสิ้นปีเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานของสหกรณ์เป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

3. สังเกตการณ์สถานที่จัดเก็บสินค้ามีความเหมาะสมปลอดภัยและมีการจำกัดบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่จัดเก็บ จัดเก็บสินค้าแยกตามประเภทและหมวดหมู่ และสะดวกแก่การเบิกจ่ายและการตรวจนับสินค้า ผลการศึกษาพบว่า สถานที่จัดเก็บสินค้ามีความเหมาะสมปลอดภัย และไม่ให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปในสถานที่จัดเก็บ จัดเก็บสินค้าแยกตามประเภทและหมวดหมู่ และสะดวกแก่การเบิกจ่ายและการตรวจนับสินค้า

ตรวจสอบเนื้อหาสาระขายสินค้าและลูกหนี้การค้า

1. เปรียบเทียบยอดรวมขายสินค้าในรอบระยะเวลาบัญชีจากสมุดขายสินค้ากับบัญชีแยกประเภททั่วไป กรณีพบข้อแตกต่างให้ค้นหาสาเหตุ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561, สำหรับงวดสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 และสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์มียอดรวมขายสินค้าจำนวน 12,830,146.50 บาท, จำนวน 1,949,817.00 บาท และ จำนวน 9,202,724.50 บาท ตามลำดับ ถูกต้องตรงตามบัญชีแยกประเภททั่วไป

2. เปรียบเทียบยอดรวมบัญชีย่อยลูกหนี้การค้า ณ วันสิ้นปีบัญชีกับบัญชีแยกประเภททั่วไป กรณีพบข้อแตกต่างให้ค้นหาสาเหตุ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561, สำหรับงวดสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 และสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์มีลูกหนี้การค้าคงเหลือ จำนวน 3,468,947.61 บาท, จำนวน 2,652,192.25 บาท และ จำนวน 2,975,181.27 บาท ตามลำดับ ถูกต้องตรงตามบัญชีแยกประเภททั่วไป

3. วิเคราะห์รายละเอียดบัญชีย่อยลูกหนี้การค้าปัจจุบันเพื่อพิจารณารายการผิดปกติ ผลการศึกษาพบว่า จากวิเคราะห์รายละเอียดบัญชีย่อยลูกหนี้การค้าปัจจุบันไม่พบรายการผิดปกติ

4. ตรวจสอบและทดสอบการคำนวณเอกสารการขายสินค้าเงินสดและเงินเชื่อ การบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด สมุดรายวันทั่วไปและสมุดขายสินค้า รวมทั้งการผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีย่อยลูกหนี้การค้า และทะเบียนคุมสินค้า ผลการศึกษาพบว่า

4.1 สหกรณ์มีการบันทึกการจำหน่ายไม่ตรงตามทะเบียนคุมอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้มียอดคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับการบันทึกบัญชี อีกทั้งการบันทึกราคาขายและราคาทุนสลับกัน จึงทำให้เกิดการขายสินค้าขาดทุน อาจจะทำให้มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงด้านกำไรของสหกรณ์

4.2 สหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2563 ข้อ 12 ให้สหกรณ์บันทึกรายการบัญชีเกี่ยวกับเงินสดในวันที่เกิดรายการนั้น สำหรับรายการอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับเงินสดให้บันทึกรายการบัญชีภายในสามวันนับแต่วันที่เกิดรายการ จากการ

ตรวจสอบพบว่า สหกรณ์บันทึกทะเบียนคุมสินค้าไม่เป็นปัจจุบัน เป็นปัญหาซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจของผู้บริหารสหกรณ์ และไม่มีข้อมูลเปรียบเทียบสำหรับการสอบทานงานระหว่างแผนกบัญชีและคลังสินค้า และสหกรณ์มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายจัดการในระดับต่าง ๆ อย่างเหมาะสมตามส่วนงานที่กำหนด แต่การปฏิบัติไม่เป็นไปตามที่กำหนด การบันทึกบัญชีไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริง การปฏิบัติงานยังขาดการตรวจสอบข้อมูลระหว่างกันไม่เป็นระบบ ทำให้เกิดข้อผิดพลาดทางบัญชีหลายรายการ ส่งผลให้การปิดบัญชีของสหกรณ์ล่าช้า

5. ตรวจสอบและทดสอบการคำนวณเอกสารการรับคืนสินค้าและการให้ส่วนลดการค้า การบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด สมุดรายวันทั่วไปและสมุดขายสินค้า รวมทั้งการผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีย่อยลูกหนี้การค้า และทะเบียนคุมสินค้า ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ไม่มีการรับคืนสินค้าแต่ประการใด

6. ตรวจสอบและทดสอบการคำนวณเอกสารการรับชำระสินค้าและรายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้า การบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด รวมทั้งการผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยลูกหนี้การค้า ผลการศึกษาพบว่า จากการตรวจสอบและทดสอบการคำนวณเอกสารการรับชำระสินค้าและรายได้ค่าปรับลูกหนี้การค้า การบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด รวมทั้งการผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยลูกหนี้การค้าถูกต้องครบถ้วน

7. ตรวจสอบยอดยกมาของลูกหนี้การค้าคงเหลือในสมุดแยกประเภททั่วไปและทะเบียนคุมสินค้าถูกต้องตรงตามกับกระดาษทำการปีก่อน กรณีมีข้อแตกต่างให้หาสาเหตุ ผลการศึกษาพบว่าสหกรณ์นำรายการยอดยกมาของลูกหนี้การค้าคงเหลือในสมุดแยกประเภททั่วไปและทะเบียนคุมลูกหนี้การค้าถูกต้องตรงตามกับกระดาษทำการปีก่อน

8. สอบทานหนี้โดยขอคำยืนยันยอด โดยตรวจสอบยอดคงเหลือลูกหนี้การค้า ณ วันสิ้นปีบัญชีของลูกหนี้ที่สอบทานกับบัญชีย่อย ณ วันที่ 31 มีนาคม 2563 ลูกหนี้การค้าคงเหลือ จำนวน 73 ราย เป็นเงินจำนวน 2,975,181.27 บาท และจัดส่งหนังสือขอยืนยันยอดเองทางไปรษณีย์และให้ส่งกลับมายังสำนักงานของผู้สอบบัญชีโดยตรง จำนวน 68 ราย จำนวน 2,811,379.00 บาท ได้รับหนังสือขอยืนยันยอดส่งกลับมา จำนวน 5 ราย จำนวนเงิน 403,396.00 บาท คิดเป็น ร้อยละ 7.35 ของจำนวนราย และร้อยละ 14.35 ของจำนวนเงิน ปรากฏว่าถูกต้อง และไม่ได้รับคำตอบ จำนวน 63 ราย เป็นเงินจำนวน 2,407,983.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 92.65 ของจำนวนราย และร้อยละ 85.65 ของจำนวนเงิน ดังนั้นผู้สอบบัญชีจึงตรวจสอบการรับชำระหนี้จากลูกหนี้รายดังกล่าวภายหลังวันที่ในงบการเงินปรากฏว่าไม่มีการชำระหนี้หลังวันสิ้นปีแต่ประการใด จึงทำการตรวจสอบเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการขายสินค้าเงินเชื่อของลูกหนี้รายดังกล่าวปรากฏว่ามีหลักฐานการเป็นหนี้ครบถ้วนสมบูรณ์

9. ตรวจสอบรายละเอียดการแยกอายุหนี้ของลูกหนี้การค้าจากบัญชีย่อยตามระยะเวลาที่เป็นหนี้ถึงวันสิ้นปี สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561, สำหรับงวดสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 และสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 ผลการศึกษาพบว่า จากการตรวจสอบรายละเอียดการแยกอายุหนี้ของลูกหนี้การค้าจากบัญชีย่อยตามระยะเวลาที่เป็นหนี้ถึงวันสิ้นปีเกิน 2 ปี จำนวน 2,404,752.00 บาท, จำนวน 2,602,939.00 บาท และ จำนวน 2,643,959.00 บาท ตามลำดับ

10. ทดสอบการคำนวณและตรวจสอบการบันทึกบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ รวมทั้งรายได้ค่าปรับค้างรับ ณ วันสิ้นปีเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ไม่มีรายได้ค่าปรับค้างรับ ณ วันสิ้นปี และจากการตรวจสอบการบันทึกบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของลูกหนี้การค้า ณ วันสิ้นปีเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

11. สอบทานการแสดงรายการ การจัดประเภทรายการในงบการเงิน และรายละเอียดประกอบงบการเงินเป็นไปตามคู่มือการจัดทำงบการเงิน ผลการศึกษาพบว่า การแสดงรายการ การจัดประเภทรายการในงบการเงิน และรายละเอียดประกอบงบการเงินเป็นไปตามคู่มือการจัดทำงบการเงิน

12. สอบทานการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับนโยบายการบัญชี และส่วนขยายความรายการในงบการเงิน เรื่องการตีราคาและวิธีการคำนวณราคาทุน การลดหย่อนสินค้าขาดบัญชี และการตัดสินค้าขาดบัญชี สินค้าขาดบัญชีและค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชี และการตัดสินค้าขาดบัญชี ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ได้เปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับนโยบายการบัญชี และส่วนขยายความรายการในงบการเงิน เรื่องการตีราคาและวิธีการคำนวณราคาทุน การลดหย่อนสินค้าขาดบัญชีและการตัดสินค้าขาดบัญชี สินค้าขาดบัญชีและค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชี และการตัดสินค้าขาดบัญชีไว้เพียงพอ

ตรวจสอบเนื้อหาสาระข้อสินค้าและเจ้าหนี้การค้า

1. ตรวจสอบยอดยกมาของเจ้าหนี้การค้าคงเหลือในสมุดแยกประเภททั่วไปและทะเบียนคุมเจ้าหนี้การค้าถูกต้องตรงตามกับกระดาษทำการปีก่อน กรณีมีข้อแตกต่างให้หาสาเหตุ ผลการศึกษาพบว่า รายการยอดยกมาของเจ้าหนี้การค้าคงเหลือในสมุดแยกประเภททั่วไปและทะเบียนคุมเจ้าหนี้การค้าถูกต้องตรงตามกับกระดาษทำการปีก่อน

2. เปรียบเทียบยอดรวมซื้อสินค้าในรอบระยะเวลาบัญชีจากสมุดซื้อสินค้ากับบัญชีแยกประเภททั่วไป กรณีพบข้อแตกต่างให้ค้นหาสาเหตุ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561, สำหรับงวดสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 และสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 ผลการศึกษาพบว่า ยอดรวมซื้อสินค้า จำนวน 14,385,106.50 บาท, จำนวน 1,764,065.00 บาท และ จำนวน 4,354,110.00 บาท ตามลำดับ ถูกต้องตรงตามบัญชีแยกประเภททั่วไป

3. เปรียบเทียบยอดรวมบัญชีย่อยเจ้าหนี้การค้า ณ วันสิ้นปีบัญชีกับบัญชีแยกประเภททั่วไป กรณีพบข้อแตกต่างให้ค้นหาสาเหตุ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561, สำหรับงวดสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม

2562 และสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์มีเจ้าหนี้การค้าคงเหลือ จำนวน 5,930,425.00 บาท, จำนวน 709,772.50 บาท และ จำนวน 203,082.50 บาท ตามลำดับ ถูกต้องตรงตามบัญชีแยกประเภททั่วไป

4. ตรวจสอบและทดสอบการคำนวณเอกสารการซื้อสินค้าเงินสดและเงินเชื่อ การบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด สมุดรายวันทั่วไปและสมุดซื้อสินค้า รวมทั้งการผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีย่อยเจ้าหนี้การค้า และทะเบียนคุมสินค้า ผลการศึกษาพบว่า จากการตรวจสอบและทดสอบการคำนวณเอกสารการซื้อสินค้าเงินสดและเงินเชื่อ การบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด สมุดรายวันทั่วไปและสมุดซื้อสินค้า รวมทั้งการผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีย่อยเจ้าหนี้การค้า และทะเบียนคุมสินค้าถูกต้องครบถ้วน

5. ตรวจสอบและทดสอบการคำนวณเอกสารการส่งคืนสินค้าและการให้ส่วนลดจ่าย การบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด สมุดรายวันทั่วไปและสมุดซื้อสินค้า รวมทั้งการผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีย่อยเจ้าหนี้การค้า และทะเบียนคุมสินค้า ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ไม่มีการส่งคืนสินค้าแต่ประการใด

6. ตรวจสอบและทดสอบการคำนวณเอกสารการจ่ายชำระเงินเจ้าหนี้การค้า การบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด รวมทั้งการผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยเจ้าหนี้การค้า ผลการศึกษาพบว่า จากการตรวจสอบและทดสอบการคำนวณเอกสารการจ่ายชำระเงินเจ้าหนี้การค้า การบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด รวมทั้งการผ่านรายการไปสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป และบัญชีย่อยเจ้าหนี้การค้าถูกต้องครบถ้วน

7. สอบทานหนี้โดยขอคำยืนยันยอด โดยตรวจสอบยอดคงเหลือเจ้าหนี้การค้า ณ วันสิ้นปีบัญชีของเจ้าหนี้ที่สอบทานกับบัญชีย่อย โดยจัดส่งหนังสือขอยืนยันยอดเองทางไปรษณีย์และให้ส่งกลับมายังสำนักงานของผู้สอบบัญชีโดยตรง สำหรับเจ้าหนี้การค้า จำนวน 6 ราย เป็นเงินจำนวน 203,082.50 บาท ไม่ได้รับคำตอบ

8. สอบทานการแสดงรายการ การจัดประเภทรายการในงบการเงิน และรายละเอียดประกอบงบการเงินเป็นไปตามคู่มือการจัดทำงบการเงิน ผลการศึกษาพบว่า การแสดงรายการ การจัดประเภทรายการในงบการเงิน และรายละเอียดประกอบงบการเงินเป็นไปตามคู่มือการจัดทำงบการเงิน

ตรวจสอบเนื้อหาสาระสินค้าคงเหลือและต้นทุนขาย

1. ตรวจสอบยอดยกมาของสินค้าคงเหลือแต่ละประเภทในสมุดแยกประเภททั่วไปและทะเบียนคุมสินค้าถูกต้องตรงตามกับกระดาษาทำการปีก่อน กรณีมีข้อแตกต่างให้หาสาเหตุ ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์นำรายการยอดยกมาของสินค้าคงเหลือแต่ละประเภทในสมุดแยกประเภททั่วไปและทะเบียนคุมสินค้าถูกต้องตรงตามกับกระดาษาทำการปีก่อน และการแสดงรายการในงบการเงินและรายละเอียดประกอบ งบการเงิน ถูกต้องตรงกับยอดคงเหลือของปีก่อน

2. เปรียบเทียบยอดรวมซื้อสินค้า/ขายสินค้าในรอบระยะเวลาบัญชีจากสมุดซื้อสินค้า/ขายสินค้า กับบัญชีแยกประเภททั่วไป กรณีพบข้อแตกต่างให้ค้นหาสาเหตุ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561, สำหรับงวดสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 และสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 ผลการศึกษาพบว่า ยอดรวมซื้อสินค้า จำนวน 14,385,106.50 บาท, จำนวน 1,764,065.00 บาท และ จำนวน 4,354,110.00 บาท ตามลำดับ และยอดรวมขายสินค้า จำนวน 12,830,146.50 บาท, จำนวน 1,949,817.00 บาท และ จำนวน 9,202,724.50 บาท ตามลำดับ ถูกต้องตรงตามบัญชีแยกประเภททั่วไป

3. สังเกตการณ์การตรวจนับสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปี และทดสอบการตรวจนับโดยเปรียบเทียบ ผลการตรวจนับของผู้สังเกตการณ์กับใบตรวจนับสินค้าคงเหลือของสหกรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สอบบัญชีเข้าร่วมสังเกตการณ์การตรวจนับสินค้าคงเหลือของสหกรณ์ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2563 เพื่อให้ทราบว่ามีสินค้าคงเหลือที่ปรากฏในการเงินนั้นมีอยู่จริงเป็นกรรมสิทธิ์ของสหกรณ์ สหกรณ์มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจนับสินค้าคงเหลือ จำนวน 13 คน โดยทดสอบการตรวจนับสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปี จำนวน 20 รายการ เมื่อเปรียบเทียบกับใบตรวจนับสินค้าคงเหลือของสหกรณ์ปรากฏว่าถูกต้องตรงกัน

4. ทดสอบการคำนวณปริมาณสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปีตามทะเบียนคุมสินค้ากับใบตรวจนับสินค้าคงเหลือ กรณีพบข้อแตกต่างให้ค้นหาสาเหตุ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สอบบัญชีทดสอบการคำนวณปริมาณสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปี ตามทะเบียนคุมสินค้าเปรียบเทียบกับผลการตรวจนับตามใบตรวจนับของสหกรณ์ เพื่อพิสูจน์ความมีอยู่จริง การแสดงและวัดมูลค่า และการแสดงรายการและเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของสินค้าคงเหลือ พบว่ามีสินค้าประเภทการเกษตรขาดบัญชีและน้ำมันเชื้อเพลิงขาดบัญชี ดังนี้

ปี 2561 สินค้าประเภทน้ำมันเชื้อเพลิง จำนวน 4,651.26 ลิตร

ปี 2562 สินค้าประเภทน้ำมันเชื้อเพลิง จำนวน 1,827.56 ลิตร

ปี 2563 สินค้าประเภทการเกษตร จำนวน 123 รายการ และสินค้าประเภทน้ำมันเชื้อเพลิง จำนวน 2,232.24 ลิตร

สินค้าขาดบัญชีประเภทการเกษตร สหกรณ์อยู่ระหว่างพิจารณาหาผู้รับผิดชอบ ส่วนสินค้าประเภทน้ำมันเชื้อเพลิง อยู่ในเกณฑ์ได้รับการลดหย่อนน้ำมันสุญญหายตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร

5. เปรียบเทียบยอดรวมสินค้าคงเหลือกับยอดรวมขายสินค้าปีปัจจุบัน เพื่อพิจารณาความสมเหตุสมผลโดยคำนึงถึงข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจและสภาพเศรษฐกิจ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561, สำหรับงวดสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 และสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 ผลการศึกษาพบว่า สินค้าคงเหลือ จำนวน 8,082,313.00 บาท, จำนวน 7,912,073.00 บาท และ จำนวน 3,211,184.20 บาท ตามลำดับ เปรียบเทียบกับยอดรวมขายสินค้า จำนวน 12,830,146.50 บาท, จำนวน 1,949,817.00 บาท และ

จำนวน 9,202,724.50 บาท ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าสหกรณ์มีสินค้าคงเหลือจำนวนมากแสดงให้เห็นว่าการสั่งซื้อสินค้าโดยไม่ได้ทำการสำรวจความต้องการของสมาชิก

6. ตรวจสอบยอดซื้อสินค้า/ขายสินค้า และรับคืนสินค้า/ส่งคืนสินค้า ณ วันสิ้นปี ผลการศึกษาพบว่า จากการตรวจสอบเอกสารหลักฐานการซื้อสินค้าเป็นเงินสดและเงินเชื่อ การขายสินค้าเป็นเงินสดและเงินเชื่อกับสมุดเงินสด สมุดรายวันทั่วไป ผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภททั่วไป ช่วงวันที่ 25 มีนาคม 2563 ถึงวันที่ 7 เมษายน 2563 เพื่อให้แน่ใจว่ารายการซื้อสินค้า/ขายสินค้า และรับคืนสินค้า/ส่งคืนสินค้า ณ วันสิ้นปีของสหกรณ์ในรอบปีได้บันทึกบัญชีไว้ครบถ้วนถูกต้อง โดยสหกรณ์ได้นำรายการซื้อสินค้าปีใหม่มาลงบัญชีหรือมิได้นำรายการซื้อสินค้าในรอบปีทางบัญชีที่ตรวจสอบไปลงข้ามปีบัญชี และไม่นำสินค้าที่ได้บันทึกการขายไว้แล้วมานับรวมเป็นสินค้าคงเหลือ

7. ทดสอบการคำนวณต้นทุนขายสินค้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า จากการทดสอบการคำนวณต้นทุนขายสินค้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องปรากฏว่าถูกต้อง

8. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของต้นทุนขายสินค้าปีปัจจุบันเปรียบเทียบกับปีก่อนเพื่อพิจารณารายการผิดปกติ ผลการศึกษาพบว่า จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของต้นทุนขายสินค้าปีปัจจุบันเปรียบเทียบกับปีก่อน ไม่พบความผิดปกติที่มีสาระสำคัญ

9. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของอัตรากำไรขั้นต้นปีปัจจุบันเปรียบเทียบกับปีก่อนเพื่อพิจารณารายการผิดปกติ ผลการศึกษาพบว่า จากการวิเคราะห์อัตรากำไรขั้นต้นของธุรกิจจำหน่ายสินค้าปีปัจจุบันเทียบกับปีก่อน ไม่พบความผิดปกติที่มีสาระสำคัญ

10. ทดสอบการคำนวณราคาทุนของสินค้าคงเหลือสภาพปกติ สินค้าเสื่อมสภาพ สินค้าเสื่อมสภาพ ชำรุดหรือล้าสมัย ณ วันสิ้นปี เป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ผลการศึกษาพบว่า จากการทดสอบการคำนวณราคาทุนของสินค้าคงเหลือสภาพปกติ สินค้าเสื่อมสภาพ สินค้าเสื่อมสภาพ ชำรุดหรือล้าสมัย ณ วันสิ้นปี เป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

11. ทดสอบการคำนวณและตรวจสอบการบันทึกบัญชีการลดหย่อนสินค้าขาดบัญชี และการตัดสินค้าขาดบัญชีเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ผลการศึกษาพบว่า จากการทดสอบการคำนวณและตรวจสอบการบันทึกบัญชีการลดหย่อนสินค้าขาดบัญชี และการตัดสินค้าขาดบัญชีเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

12. สอบทานการแสดงรายการ การจัดประเภทรายการในงบการเงิน และรายละเอียดประกอบงบการเงินเป็นไปตามคู่มือการจัดทำงบการเงิน ผลการศึกษาพบว่า การแสดงรายการ การจัดประเภทรายการในงบการเงิน และรายละเอียดประกอบงบการเงินเป็นไปตามคู่มือการจัดทำงบการเงิน

13. สอบทานการเปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับนโยบายการบัญชี และส่วนขยายความรายการในงบการเงิน เรื่องการตีราคาและวิธีการคำนวณราคาทุน การลดหย่อนสินค้าขาดบัญชี และการตัดสินค้าขาดบัญชี สินค้าขาดบัญชีและค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชี และการตัดสินค้าขาดบัญชี ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์ได้เปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับนโยบายการบัญชี และส่วนขยายความรายการในงบการเงิน เรื่องการตีราคาและวิธีการคำนวณราคาทุน การลดหย่อนสินค้าขาดบัญชีและการตัดสินค้าขาดบัญชี สินค้าขาดบัญชีและค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชี และการตัดสินค้าขาดบัญชีไว้เพียงพอ

3. การเสร็จสิ้นการสอบบัญชี และการออกรายงานการสอบบัญชี ประกอบด้วย การประเมินผลจากหลักฐานการสอบบัญชี การเสนอรายการปรับปรุงและการจัดประเภทบัญชี และการออกรายงานการสอบบัญชี และจัดทำข้อสังเกตที่ตรวจพบ รวมทั้งให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์ในการบริหารงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการสร้าง ความเชื่อถือให้แก่สหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์และบุคคลภายนอกได้

สรุปผลการศึกษา (Conclusion)

การตรวจสอบธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์การเกษตรนาหมื่น จำกัด ตกค้างการตรวจสอบ 3 ปี เนื่องจากสหกรณ์จัดทำงบการเงินและรายละเอียดประกอบงบการเงินให้ตรวจสอบแต่จากการตรวจสอบความสัมพันธ์ของรายการบัญชีในงบการเงินกับรายละเอียดประกอบงบการเงินมีข้อแตกต่างกัน มีข้อบกพร่องทางการเงินการบัญชี และมีการทุจริตเกิดความเสียหาย ผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบบัญชีได้และแสดงความเห็นต่องบการเงินพร้อมกัน 3 ปี ผลการตรวจสอบดังนี้ ณ วันสิ้นปี 30 มิถุนายน 2561 และ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2562 และ 2563 มีสมาชิกคงเหลือ 3,108 คน มีทุนดำเนินงานทั้งสิ้น จำนวน 343,404,661.51 บาท , จำนวน 345,470,626.11 บาท และจำนวน 336,163,088.85 บาท ตามลำดับ ดำเนินธุรกิจ 4 ด้าน คือ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต และธุรกิจเงินรับฝาก รวมจำนวน 274,186,349.53 บาท , จำนวน 156,473,681.92 บาท และ จำนวน 154,939,980.07 บาท ตามลำดับ ในรอบระยะเวลา 3 ปี สหกรณ์ดำเนินงานมีกำไรสุทธิ ในปี 2562 เพียงปีเดียว เป็นเงินจำนวน 4,097,468.78 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.18 ส่วนในปี 2561 และ 2563 สหกรณ์ดำเนินงานมีผลขาดทุนสุทธิ จำนวน (2,455,794.43) บาท และ (19,268,329.06) บาท คิดเป็นร้อยละ (2.36) และ (19.38) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากกำไรขั้นต้นเป็นเงินจำนวน 21,725,036.45 บาท และ 15,610,610.77 บาท ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าสหกรณ์ดำเนินธุรกิจมีกำไรขั้นต้นไม่เพียงพอกับต้นทุนคงที่ซึ่งประกอบด้วยเงินเดือน ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ ค่าใช้จ่ายตัดจ่ายและค่าเสื่อมราคา และมีค่าใช้จ่ายจากระบบการควบคุมภายในไม่เหมาะสมต้องรับภาระค่าใช้จ่ายของหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินกู้/ลูกหนี้การค้า/ดอกเบี้ยเงินกู้ค้างรับ/ค่าปรับค้างรับ ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี ค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพ ค่าลดหย่อนน้ำมันเชื้อเพลิงสูญระเหย ค่าเสียหายจากน้ำมันเชื้อเพลิงขาดบัญชี และค่าลดหย่อนผลผลิตขาดบัญชี เป็นต้น

หากพิจารณาเฉพาะธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ในรอบระยะเวลา 3 ปี ปริมาณขายสินค้า สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561 คิดเป็นร้อยละ 22.35 ของปริมาณธุรกิจทั้งสิ้น สำหรับงวดสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 คิดเป็นร้อยละ 24.33 ของปริมาณธุรกิจทั้งสิ้น สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 คิดเป็นร้อยละ 36.01 ของปริมาณธุรกิจทั้งสิ้น สหกรณ์ดำเนินงานมีผลขาดทุนเฉพาะธุรกิจทุกปี เป็นเงินจำนวน (1,301,618.51) บาท, จำนวน (1,419,774.73) บาท และ (6,268,390.70) บาท คิดเป็นร้อยละ (2.12), (3.67) และ (11.23) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากกำไรขั้นต้นเป็นเงินจำนวน 3,492,285.99 บาท จำนวน 1,916,049.63 บาท และ 2,589,408.48 บาท ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าสหกรณ์ดำเนินธุรกิจมีกำไรขั้นต้นไม่เพียงพอกับต้นทุนคงที่ซึ่งประกอบด้วยเงินเดือน ดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ ค่าใช้จ่ายตัดจ่ายและค่าเสื่อมราคา และมีค่าใช้จ่ายจากระบบการควบคุมภายในไม่เหมาะสมต้องรับภาระค่าใช้จ่ายของหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี ค่าเสียหายจากสินค้าเสื่อมสภาพ ค่าลดหย่อนน้ำมันเชื้อเพลิงสูญระเหย และ ค่าเสียหายจากน้ำมันเชื้อเพลิง ขาดบัญชี เป็นต้น

ผลการศึกษารายงานของผู้สอบบัญชี

การแสดงความเห็นต่อการเงินของสหกรณ์การเกษตรนาหมื่น จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561, สำหรับงวดสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 และสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 ผู้สอบบัญชี ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีและสามารถรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม และไม่พบข้อผิดพลาดที่เป็นสาระสำคัญที่จะกระทบต่อความถูกต้องของงบการเงิน สรุปผลการตรวจสอบและแสดงความเห็น ต่องบการเงินที่สหกรณ์จัดทำขึ้นถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด สหกรณ์มีสินค้าขาดบัญชี ทั้งสิ้น จำนวน 4,485,871.46 บาท ยังไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบได้ แต่สหกรณ์ได้ ประเมินการค่าเผื่อสินค้าขาดบัญชีไว้เต็มจำนวน ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่อการเงิน แบบไม่มีเงื่อนไข แต่เพิ่มวรรคข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น ดังนี้

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงิน ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถของ สหกรณ์จะดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอธิบายอย่างละเอียดในหมายเหตุประกอบงบการเงิน

หมายเหตุประกอบงบการเงิน ข้อ 2 สหกรณ์ดกค้างการตรวจสอบบัญชีตั้งแต่ปีทางบัญชีสิ้นสุด วันที่ 30 มิถุนายน 2561, สำหรับงวดสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 และสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 รวม 3 ปี

หมายเหตุประกอบงบการเงิน ข้อ 3 สหกรณ์เปลี่ยนปีทางบัญชีจากวันที่ 30 มิถุนายน ของทุกปี เป็นวันที่ 31 มีนาคมของทุกปี ตั้งแต่ปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 เป็นต้นไป ซึ่งในปีทางบัญชีสำหรับงวด สิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 มีระยะเวลาการดำเนินงานที่เปลี่ยนแปลงปีบัญชีรวม 9 เดือน

หมายเหตุประกอบงบการเงิน ข้อ 16 สหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 46 (5) กำหนดให้สหกรณ์รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจาก สมาชิกหรือสหกรณ์อื่น หรือฌาปนกิจสงเคราะห์ ซึ่งสมาชิกของสมาคมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของ สหกรณ์ผู้รับฝาก หรือนิติบุคคลซึ่งบุคลากรหรือลูกจ้างไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของนิติบุคคลนั้น เป็นสมาชิกของ สหกรณ์ผู้รับฝาก ทั้งนี้ตามระเบียบสหกรณ์ที่นายทะเบียนสหกรณ์เห็นชอบ สหกรณ์มีเงินรับฝากบุคคลภายนอก สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 จำนวน 3,679,771.55 บาท อย่างไรก็ตามการปฏิบัติผิดกฎหมาย ดังกล่าวนี้มีผลกระทบทางการเงินที่สำคัญต่อสหกรณ์ หรือผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของสหกรณ์

หมายเหตุประกอบงบการเงิน ข้อ 21 สหกรณ์ขาดทุนสุทธิ จำนวน 19,268,329.06 บาทสำหรับ ปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 ซึ่งจากการคำนวณตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด พบว่ามูลค่าคงเหลือติดลบหุ้นละ 30.50 บาท ปัจจัยดังกล่าวแสดงถึงความไม่แน่นอนที่สำคัญ ซึ่งอาจทำให้เกิดข้อสงสัยอย่างมากเกี่ยวกับการจ่าย คืนทุนเรือนหุ้นให้กับสมาชิกที่ประสงค์ลาออก

ข้าพเจ้าให้สังเกตงบแสดงฐานะการเงิน จากผลการตรวจนับสินค้าคงเหลือสิ้นปี ปรากฏว่ามีสินค้า ขาดบัญชีตามราคาขาย จำนวน 4,485,871.46 บาท ซึ่งคณะกรรมการสหกรณ์ยังไม่สามารถหาผู้รับผิดชอบได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่การตลาดไม่ได้มาปฏิบัติงานโดยไม่ได้จัดทำหนังสือลาออกและไม่มีการประชุม คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาให้พนักงานตลาดหยุดปฏิบัติหน้าที่แต่ประการใด ปัจจัยดังกล่าวแสดงถึง ความไม่แน่นอนที่สำคัญ ซึ่งอาจทำให้เกิดข้อสงสัยอย่างมากเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบที่จะมาชดเชยค่าเสียหายจาก สินค้าขาดบัญชี

ผลการศึกษารายงานผลการการตรวจสอบบัญชี

สรุปผลการตรวจสอบ นำเสนองบการเงินและรายงานเฉพาะธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย พบว่า ในรอบระยะเวลาสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2561 สำหรับงวดสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 และ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2563 สหกรณ์ดำเนินงานขาดทุนเฉพาะธุรกิจทุกปี จำนวน (1,301,618.51) บาท คิดเป็นร้อยละ (2.12), จำนวน (1,419,774.73) บาท คิดเป็น ร้อยละ (3.67) และจำนวน (6,268,390.70) บาท คิดเป็นร้อยละ (11.23) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากกำไรขั้นต้นเป็นเงินจำนวน 3,492,285.99 บาท และ จำนวน 1,916,049.63 บาท และจำนวน 2,589,408.48 บาท ตามลำดับ จะเห็นว่าสหกรณ์ดำเนินธุรกิจมี กำไรขั้นต้นไม่เพียงพอกับต้นทุนคงที่ซึ่งประกอบด้วยเงินเดือน ค่าใช้จ่ายตัดจ่ายและค่าเสื่อมราคา และมี ค่าใช้จ่ายจากระบบการควบคุมภายในไม่เหมาะสมต้องรับภาระค่าใช้จ่ายของหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้การค้า ค่าเสียหายจากสินค้าขาดบัญชี ค่าลดหย่อนน้ำมันเชื้อเพลิงสูญเสียและค่าเสียหายจากน้ำมันเชื้อเพลิงขาด บัญชี

